

Torsdagen den
20 maj 1976

Torsdagen den 20 maj

Kl. 19.30

Bidrag ur kyrkofonden till lekmannatjänster, m. m.

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Bidrag ur kyrkofonden till lekmannatjänster, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1975/76:38 med anledning av propositionen 1975/76:80 om vissa anslag ur kyrkofonden jämte motioner.

I propositionen 1975/76:80 (utbildningsdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. besluta att kostnaderna för de under punkt 1 i propositionen 1975/76:80 angivna avslutade utredningarna skulle stanna slutligt på kyrkofonden,

2. besluta att kostnaderna för bibelkommissionen för tiden t. o. m. den 30 juni 1976 skulle stanna slutligt på kyrkofonden,

3. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå bidrag med högst 20 000 kr. för år till bestridande av kostnader för sammanställning av en årlig riksomfattande kyrkostatistik,

4. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå bidrag med 150 000 kr. för år till Lutherska världsförbundets svenska sektion,

5. medge att ur kyrkofonden till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet fick utgå

dels för tiden den 1 januari 1975–den 30 juni 1976 ytterligare avlösningsbidrag med sammanlagt 153 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. 20 bidrag om vardera 49 500 kr. för budgetår för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

6. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1976/77 fick utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 225 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet.

7. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1976/77 fick utgå medel med högst 200 000 kr. för biträdeshjälp åt biskoparna,

8. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 fick bestridas kostnader för städning av de delar av biskops tjänstebostad som var avsedda för representation,

9. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1976/77 fick utgå medel med högst 80 000 kr. för anlitan- de av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement,

Torsdagen den
20 maj 1976

Bidrag ur kyrkofonden till lekmanntjänster, m. m.

10. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå medel med högst 90 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa fortbildningskurser för präster.

11. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå medel med högst 60 000 kr. för budgetår för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionerna

1975/76:770 av fru Jonäng m. fl. (c).

1975/76:1362 av herr Nyhage m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att en utredning tillsattes med uppgift att kartlägga den kyrkliga verksamhet som f. n. bedrevs bland den finskspråkiga befolkningen i vårt land samt framlägga förslag om den framtida verksamheten i enlighet med vad som anförts i motionen.

1975/76:1384 av herr Wennerfors (m).

1975/76:2017 av herr Bohman m. fl. (m), vari såvitt nu var i fråga hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om en utredning angående bidrag ur kyrkofonden till lekmanntjänster enligt vad som anförts i motionen.

2. hos regeringen anhålla att ett centralt organ för svenska kyrkans verksamhet i utlandet inrättades enligt vad som anförts i motionen.

dels den i anledning av propositionen 1975/76:80 väckta motionen 1975/76:2371 av fru Swartz (fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beslutade att kostnaderna för de under punkt 1 i propositionen 1975/76:80 angivna avslutade utredningarna skulle stanna slutligt på kyrkofonden.

2. att riksdagen beslutade att kostnaderna för bibelkommissionen för tiden t. o. m. den 30 juni 1976 skulle stanna slutligt på kyrkofonden.

3. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå bidrag med högst 20 000 kr. för år till bestridande av kostnader för sammanställning av en årlig riksomfattande kyrkostatistik.

4. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå bidrag med 150 000 kr. för år till Lutherska världsförbundets svenska sektion.

5. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet fick utgå

dels för tiden den 1 januari 1975—den 30 juni 1976 ytterligare avlöningsbidrag med sammanlagt 153 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. 20 bidrag om vardera 49 500 kr. för budgetår för avlöning av präster som var anställda i styrelsens tjänst

i utlandet,

6. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1976/77 fick utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet med högst 225 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

7. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1976/77 fick utgå medel med högst 200 000 kr. för biträdes hjälp åt biskoparna,

8. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 fick bestridas kostnader för städning av de delar av biskops tjänstebostad som var avsedda för representation,

9. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden för budgetåret 1976/77 fick utgå medel med högst 80 000 kr. för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement,

10. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:80 och med avslag på motionen 1975/76:2371 medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå medel med högst 90 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa fortbildningskurser för präster,

11. att riksdagen medgav att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1976 t. v. fick utgå medel med högst 60 000 kr. för budgetår för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker,

12. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:770 om inrättande av två tjänster som förste stiftsadjunkt,

13. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1362 om utredning angående den kyrkliga verksamheten bland finskspråkiga i Sverige,

14. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1384 om ytterligare stiftsadjunkter i Stockholms stift,

15. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2017 yrkande 1 om utredning angående bidrag ur kyrkofonden till lekmannatjänster och yrkande 2 om ett centralt organ för svenska kyrkans verksamhet i utlandet.

Reservation hade avgivits av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Nisser (m) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2017 yrkandena 1 och 2 hos regeringen skulle anhänga om dels en utredning angående bidrag ur kyrkofonden till lekmannatjänster, dels inrättande av ett centralt organ för svenska kyrkans verksamhet i utlandet.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Nisser (m).

Herr NISSER (m):

Fru talman! Till kulturutskottets betänkande nr 38 angående vissa anslag ur kyrkofonden är fogad en reservation från de moderata ledamöterna i utskottet. Reservationen baseras på moderata samlingspartiets motion nr 2017, där man yrkar att riksdagen hos regeringen anhänga

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Bidrag ur kyrkofonden till lekmannatjänster, m. m.

dels om en utredning angående bidrag ur kyrkofonden till lekmanntjänster på församlingsplanet, dels om inrättande av ett centralt organ för svenska kyrkans verksamhet i utlandet. Det bör noteras att detta yrkande förekom även vid fjolårets kyrkomöte.

Rent allmänt torde man kunna påstå att kyrkans – liksom naturligtvis alla religiösa samfunds – verksamhet bland människorna både när och fjärran är av utomordentlig vikt. Man må ha vilken uppfattning som helst om religiösa ting, religiösa institutioner och inre andligt liv över huvud taget och värdet av allt detta, så kvarstår dock det faktum att otroligt många människor i dag är lika rädda, lika vilsna och i lika stort behov av andlig kontakt, ledning och värme som någonsin förut. Det verkar faktiskt vara så, fru talman, att materiell välfärd och andlig välfärd går så att säga på två linjer bredvid varandra med förvånansvärt få kontaktpunkter. I stället borde ju de båda i viss mån vara integrerade i varandra. I varje fall hela västerlandet tycks f. n. lida av denna situation – materiellt överflöd vid sidan av ångest, oro, upplopp o. d., medan man i vissa s. k. fattiga länder har en annan livsstil präglad av lugn och viss andlig balans. Skam till sägandes – höll jag på att säga – så är det i detta fall många i-länder som är u-länder och tvärtom.

Vad som här anförts, helt summariskt, är egentligen själva bakgrunden – kärnpunkten – i partimotionens delyrkande jämte reservationen. Denna bekymmersamma utveckling måste på något sätt brytas och styras in i bättre och lugnare banor. Hur skall det gå till? Ja, det lär näppeligen gå med dekret, förordningar och paragrafers mångfald, utan man får i stället till övervägande del försöka med personliga, mänskliga kontakter. Det är här de utomordentligt värdefulla lekmanntjänsterna inom den kyrkliga organisationen kommer in i bilden.

All ideell verksamhet har i dag svårt att uppnå en intensiv kontaktverksamhet. Det gäller såväl religiösa som icke-religiösa rörelser, det gäller i stort sett hela vårt kulturutbud, som vi nyss har talat så mycket om. Svenska kyrkan intar här ingalunda någon undantagsställning. Behov av kontakter finns bevisligen, men kyrkans nuvarande personella resurser räcker inte till. Att man på landsbygden, i avfolkningsbygder med långa avstånd, glest mellan bostäderna och dessutom allt annat än acceptabel åldersfördelning, har det bekymmersamt med kontakter förstår var och en. Men alla kanske inte har tänkt så mycket på att svårigheterna är minst lika stora, om inte besvärligare, i den andra änden på tråden – i de större tätorterna, i de nya sovstäderna, i de mastodontliknande betongöknarna, i de mastodontlika hyreshusen och på de myllrande gatorna och torgen. Här frodas verkligen mänskligt främlingskap, kontaktlöshet och alienation. I dylika miljöer är behovet av kontaktmänniskor – i detta fall s. k. lekmän – ännu större, nästan skriande. Men resurserna räcker inte och man kan inte enbart lita till frivilliga obetalda krafter, som lekmanntjänsterna utgör, vid sidan av de etablerade betalda befattningarna. För att få behovet täckt måste skälig ersättning till för utförda tjänster. Kyrkofonden eller prästlönefonden skulle här kunna komma väl till pass

för att uppmuntra lekmannaverksamheten och inte som nu bara utgå som ett utjämningsbidrag till kyrkans personal i fattiga församlingar. En av regeringen tillsatt parlamentarisk kyrklig utredning borde kunna lösa detta problem.

Även den andra delen av reservationen angående ett kyrkligt centralt organ för svenska kyrkans verksamhet i utlandet anknyter till strävandena att effektivisera kontaktmöjligheterna med svenskar i utlandet, såväl där yrkesverksamma som turister. Denna senare del av reservationen ligger mera på det organisatoriska planet, men är för den skull inte mindre viktig. Ett sådant centralt organ bör alltså inrättas.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen till kulturutskottets betänkande nr 38.

Herr NORRBY (c):

Fru talman! Eftersom kulturutskottets betänkande nr 38 är ganska kortfattat i sin skrivning när det gäller att ta ställning till den aktuella motionen finns det kanske anledning att göra en del anmärkningar och ytterligare förtydliganden i sammanhanget.

1975 års kyrkomöte anhöll ju om utredning av frågan om bidrag ur kyrkofonden till lekmanntjänster på församlingsplanet. Regeringen har haft kort tid på sig att ta ställning till frågan, men enligt uppgift behandlas kyrkomötets skrivelse f. n. i utbildningsdepartementet. Utskottet har under sådana förhållanden inte ansett att det finns tillräcklig anledning för riksdagen att uttala sig i denna fråga. Regeringen måste som vi ser det ha rådrum, och det har inte ansetts vara välbetänt att f. n. komma med den begäran som reservanterna och motionärerna önskar.

Anhållan om en utredning har gjorts av kyrkomötet, och vi får rimligen avvakta tills regeringen fått tid att ta ställning till denna anhållan. Skulle det däremot visa sig att regeringen dröjer med att tillsätta utredningen eller att man anser att en utredning inte bör tillsättas kan det finnas motiv för att aktualisera frågan ytterligare. Utskottets mening är således att riksdagen ännu inte har tillräcklig anledning att uttala sig i denna fråga, och vi yrkar därför avslag på motionen 2017 och dess yrkanden 1 och 2.

Utskottsbetänkandet behandlar också två motioner rörande arbetet bland den finskspråkiga befolkningen i Sverige. I motionerna krävs dels tillsättandet av en utredning rörande arbetet bland denna finskspråkiga befolkning, dels – i motionen 770 av fru Jonäng – att medel ur kyrkofonden skall få utgå för avlönande av två förste stiftsadjunkter avsedda för den finskspråkiga befolkningen i Sverige.

Vad gäller frågan om stiftsadjunkterna har 1975 års kyrkomöte anhållit om åtgärder för inrättande av en tjänst som förste stiftsadjunkt vid ärkebiskopens kansli med uppgift att vara sekreterare för det finskspråkiga församlingsarbetet inom svenska kyrkan. Denna skrivelse till regeringen remissbehandlas nu. Vi vet ännu inte något om resultatet av denna remissbehandling, men det är enligt utskottets mening rimligt att den fram-

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Bidrag ur kyrkofonden till lekmanntjänster, m. m.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Bidrag ur kyrkofon-
den till lekmanna-
tjänster, m. m.*

ställning som gjorts nu blir prövad av regeringen. Skulle den begärda tjänsten inrättas blir det efter vad jag kan förstå möjligt att på annat sätt än hittills få ett grepp om verksamheten.

Utskottet har alltså inte funnit det lämpligt att innan frågan remissbehandlats tillstyrka motionerna med yrkande om kartläggning av denna verksamhet resp. inrättandet av två stiftsadjunkttjänster.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NISSER (m) kort genmäle:

Fru talman! Det är inte mycket som skiljer oss åt – egentligen bara detta med utredningen. Vi reservanter anser att lekmanntjänsterna inte enbart är en teknisk fråga utan en fråga av så stor vikt för kyrkan och allmänheten över huvud taget att det inte räcker med den departementsutredning som f. n. pågår. Därmed inget ont sagt om dem i departementet som utreder. De utför säkert ett seriöst arbete. Vi tycker emellertid att det bör vara en bredare och mer öppen utredning, vilket skulle vara till gagn för alla parter. Därför har vi reserverat oss.

Beträffande det kyrkliga centralorganet för utlandsverksamheten vill jag framhålla att det inte gäller bara sjömanskyrkorna. Också många andra föreningar och sammanslutningar utför ett värdefullt arbete utomlands. Det vore önskvärt med ett centralt organ, som kunde sammanbinda alla dessa verksamhetsområden. Fråga är om det inte i framtiden borde vara en ekumenisk centralorganisation, som kunde ta hand om all religiös verksamhet utomlands, sammankoppla, prioritera anslag och över huvud taget förhindra dubbelarbete som nu lätt blir fallet. Därför har vi reserverat oss även på denna punkt.

Herr NYHAGE (m):

Fru talman! Till det utskottsbetänkande som nu behandlas finns fogat ett särskilt yttrande från utskottets moderata ledamöter med anledning av motionen 1362, i vilken hemställs om utredning angående den kyrkliga verksamheten bland de finskspråkiga i Sverige. Vi vet alla att det finns ett betydande antal finskspråkiga invandrare i vårt land – antalet torde snarare över- än understiga 300 000. Av dessa beräknas ca 60 % tillhöra svenska kyrkan. Från såväl svenska som finska kyrkan bedrivs ett omfattande församlingsarbete bland den finskspråkiga befolkningen. Bl. a. verkar dels sex stiftsadjunkter inom nio av våra stift, dels totalt ett 20-tal präster inom församlingar med avsevärd finskspråkig befolkning.

Någon enhetlig organisation för detta arbete finns emellertid inte. Verksamheten varierar från stift till stift och även från församling till församling inom samma stift. Det finns stift där det finskspråkiga arbetet inte organiseras på något sätt. Å andra sidan förekommer också dubbelorganisation genom såväl domkapitlets som stiftsrådets arbetsgrupper. Otvivelaktigt skulle åtskilligt kunna vinnas genom en samordning av de skilda insatser som görs.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Bidrag ur kyrkofon-
den till lekmanna-
tjänster, m. m.*

En kartläggning och utvärdering av dessa insatser av religiös, kulturell, ekonomisk och personell karaktär skulle dels vara till stor hjälp i detta samordningsarbete, dels skulle därigenom också skapas underlag för bedömning av behovet av såväl ekonomiska som personella insatser för den utbyggnad av verksamheten som är angelägen och nödvändig. Det är också viktigt att målsättningen för det fortsatta arbetet preciseras.

Som vi nyss hörde hänvisar utskottet till den framställan som gjorts av 1975 års kyrkomöte angående inrättande av en tjänst som förste stiftsadjunkt vid ärkebiskopens kansli med uppgift att vara sekreterare för det finskspråkiga församlingsarbetet inom svenska kyrkan. Utskottet menar att denna framställan först bör prövas och avgöras, innan annan åtgärd vidtas.

Enligt min mening kvarstår kraven om kartläggning, utvärdering och samordning oförändrade, oavsett om den ifrågavarande tjänsten inrättas eller ej. Den i motionen föreslagna utredningen skulle spänna över hela fältet, belysa frågor av skilda slag och lämna förslag på konkreta åtgärder. Den aktuella tjänsten utgör endast en i raden av dylika åtgärder. Utskottet redovisar alltså ett enligt min uppfattning alltför snävt synfält.

Fru talman! Mot bakgrund av vad jag anfört yrkar jag bifall till motionen 1362.

Herr NORRBY (c):

Fru talman! Jag tror inte att det är så mycket som skiljer utskottsmajoritetens uppfattning från vad såväl motionärerna som de moderater som står bakom det särskilda yttrandet anser. Jag vill hänvisa till vad utskottet anför i betänkandet. Kyrkomötets skrivelse till regeringen i denna fråga remissbehandlas f. n., och vid den remissomgången kommer givetvis behovet av personella resurser att kartläggas. Det är ju brukligt i sådana här fall att avvakta de åtgärder som jag är förvissad om kommer att redovisas för riksdagen.

Vi får säkert tillfälle att återkomma. Jag vill ännu en gång betyga att utskottet har tagit allvarligt på frågan, men under förhandenvarande omständigheter har vi som sagt inte kunnat gå motionärerna till mötes.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1362 av herr Nyhage m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 14

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
motion om förbud
mot amatörboxning*

Mom. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Nilsson i Agnäs och Nisser. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nisser begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 38 mom. 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Nilsson i Agnäs och Nisser.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nisser begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 41
Avstår - 5

§ 2 Föredrags

Kulturutskottets betänkanden

1975/76:40 med anledning av propositionen 1975/76:161 om bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning samt till vissa nykterhetsorganisationer m. fl. jämte motion om höjt anslag till Riksförbundet mot alkoholmissbruk
1975/76:41 med anledning av propositionen 1975/76:146 om 1977 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Uppskov med behandlingen av motion om förbud mot amatörboxning

Föredrags kulturutskottets betänkande 1975/76:42 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Det är naturligtvis ovanligt att en enskild ledamot protesterar mot ett utskottsbeslut att skjuta ett ärende till en annan termin, men det är också ovanligt anmärkningsvärt handlat av det här utskottet, för att inte säga att det är ovanligt tadelvärt handlat. Ärendet handlar i och för sig inte om någon särskilt stor sak - vad det gäller är förbud mot amatörboxning. Det är inte någon ny motion, utan samma motion har ju förekommit flera gånger tidigare. Det som är anmärkningsvärt

är att utskottet då ärendet tidigare behandlats alltid uttalat att det är kolossalt viktigt att iakttä de regler som riksdag och regering kom överens om år 1969 på initiativ av en medicinsk nordisk expertkommitté. Skulle man inte ha iakttagit de reglerna, skulle ju utskottet ha kunnat säga att amatörboxningen skulle förbjudas. Därför har man tryckt oerhört hårt på att det är den omständigheten som gör att denna boxning får fortsätta.

Nu har emellertid, såsom utskottets ledamöter vet, Boxningsförbundet i cyniskt förakt, inte bara för beslutet av riksdag och regering, utan också för ungdomens hälsa, på det mest flagranta sätt brutit mot de bestämmelserna på flera punkter, men speciellt på en punkt, och därtill en av de viktigaste, nämligen att man inte skall få tävlingsboxas före 17 års ålder. Åldersgränsen var tidigare satt vid 16 år, men riksdagen och regeringen beslöt att höja den gränsen till 17 år. Nu har Boxningsförbundet sänkt den gränsen till 15 år. Det innebär att ett antal ungdomar skall slås sönder och deras hjärnceller förstöras, och det struntar kulturutskottet i. Kulturutskottet borde nu ha slagit näven, inte i ansiktet på en medmänniska, som man gör i boxningen, utan i bordet, och sagt ifrån att så här får det inte gå till! Det ansvaret har inte kulturutskottet kunnat leva upp till. Sedan är det naturligtvis fiffigt att skjuta upp behandlingen av den här motionen tills jag är borta ur riksdagen. Det brukar ju vara jag som slåss mot det här våldet. Det är naturligtvis utskottet helt obetaget, men det är litet mera anmärkningsvärt att utskottet struntar i vad man sagt tidigare och struntar i ungdomarnas hälsa.

Utskottet är inte heller särskilt arbetstyngt. Tittar man på de utskotts-
betänkanden som ges ut finner man att kulturutskottet har tunna häften, medan andra utskott har ungefär tre gånger så mycket. Det kan alltså inte vara arbetsmängden som är skälet, utan det har funnits speciella skäl till att man vill skjuta upp behandlingen av den här motionen.

Jag har, fru talman, av naturliga skäl inget yrkande. Jag kommer över huvud taget aldrig mer att framställa något yrkande i det här ärendet i denna församling.

Herr NORRBY (c):

Fru talman! Det var rätt hårda ord som herr Sjöholm fällde om utskottet i den här frågan. Han ansåg att det var tadelvärt att vi inte hade tagit upp den här frågan i kammaren under vårsessionen. Han ansåg att vi inte har tagit så allvarligt som vi borde på ärendet och beklagade att han inte kan vara med vid behandlingen av den här motionen när den kommer upp i höst. Låt mig inför kammaren ändå redovisa några av de skäl utskottet stött sig på när vi fattat detta beslut.

Vad herr Sjöholm säger om arbetsbelastningen för utskottets del får stå för hans räkning. Vi kan konstatera att vi tidigare i dag har haft en debatt om kulturfrågor från tidigt på morgonen ända till middagspausen. Det är kanske inte alltid antalet sidor i betänkandena som avgör huruvida ett utskott är arbetstyngt eller inte. Jag låter herr Sjöholms påstående stå helt för hans räkning. Låt mig bara konstatera – vilket

Torsdagen den
20 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
motion om förbud
mot amatörboxning*

vi har gjort i olika sammanhang – att det till det här riksmötet har kommit in ett rekordartat antal motioner. Kulturutskottet har inte varit utelämnat utan även vi har fått många motioner, vilket bevisas av att vi har föreslagit riksdagen att till hösten skjuta upp 35 motioner, som vi avser att behandla då.

Men det finns en mycket tyngre vägande anledning till att vi föreslår riksdagen att till hösten skjuta upp just den motion som herr Sjöholm tar upp. Anledningen är inte på något sätt att vi tar lätt på de frågor som herr Sjöholm aktualiserar i motionen. Han har gjort detta under många år och för min personliga del förstår jag helt och fullt att han slåss för sin uppfattning i dessa frågor. Jag respekterar honom för detta.

Men saken är den att vi från Riksidrottsstyrelsen har begärt korten på bordet i den här frågan. Vi vill höra varför de har intagit den här ståndpunkten. Det är inte Boxningsförbundet som skall angripas för sin uppfattning; den uppfattning förbundet företräder i den här frågan har man hävdat länge, men man har nu gått till Riksidrottsstyrelsen och begärt att få en ändring av åldersgränsen så till vida att ungdomar skall få börja boxas när de är yngre än 17 år. Boxningsförbundet vill ha åldersgränsen sänkt till 15 år. Detta har Riksidrottsstyrelsen gått med på. Det är det herr Sjöholm tar upp i debatten och säger att vi borde beakta. Vi har kontaktat Riksidrottsstyrelsen och begärt att den inför utskottet skall förklara sig i den här frågan. Vi har inte kunnat ordna detta sammanträffande – av vissa skäl – eftersom Riksidrottsstyrelsen vid sin uppvaktnings inför utskottet vill ta med den medicinska expertis som den stött sitt beslut på. Därför, herr Sjöholm, har utskottet tagit den här ståndpunkten.

Låt mig, samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets förslag, sluta med att konstatera att oberoende av om herr Sjöholm finns i kammaren i höst eller ej kommer kulturutskottet, det kan jag försäkra, att behandla den här frågan lika seriöst.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Fru talman! Det hedrar mig naturligtvis att utskottets talesman litet grand diskuterar möjligheterna att ta annorlunda på frågan om jag är här.

Sedan sade herr Norrby att vi här har diskuterat kultur från morgon till kväll, men då börjar tydligen morgonen kl. 12 för kulturutskottet, för det var då vi började behandla utskottsbetänkanden.

Rent allmänt sett är väl det ändå otillfredsställande att det efter omläggningen av arbetsterminerna kan finnas motioner som kommer upp till behandling när motionären inte är kvar i riksdagen – om det är jag eller någon annan är helt egalt – och inte kan försvara det eller tala för det. Det hade inte varit svårt för utskottet att behandla motionen, eftersom ni har behandlat den flera gånger förut. Ni kunde ju även i år bara ha sagt blaha och ingenting mer. Det hade formellt varit litet bättre, menar jag. Ni kunde ha sagt precis detsamma som alltid och

just framhållit att det är väldigt viktigt att man håller på reglerna. Men nu har man på det mest flagranta sätt brutit mot dem. Man har ju brutit mot de bestämmelser som justitieministern talade om i propositionen när han sade att om inte dessa bestämmelser följdes, skulle man ta upp frågan till omprövning om man inte kunde lagstifta om ett förbud.

För en kort tid sedan riktade jag en interpellation till justitieministern, och då sade han att man kunde överväga ett förbud men att han ville avvakta utskottets ställningstagande. Så struntar utskottet i saken och skjuter på den. Det seriösa är att skydda ungdomen genom den här bestämmelsen om att man måste vara 17 år. Men kulturutskottet slumrar bara vidare i sitt elfenbenstorn.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Fru talman! Tydligt vill herr Sjöholm ha en snabbbehandling av den här motionen, även om utskottets svar råkar bli ett blaha. Personligen är jag intresserad av att få en genomlysning av frågan, och därför har jag biträtt den uppfattningen att vi bör skjuta på motionen till hösten, så att vi får ta del av den medicinska sakkunskapen och Riksidrottsstyrelsens inställning.

Jag trodde faktiskt att herr Sjöholm också var intresserad av att få en seriös behandling av motionen, men jag har kanske fattat herr Sjöholm fel.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Fru talman! Den medicinska sakkunskapens inställning behöver man inte avvakta, herr Norrby. Den är redan klar och den går totalt och överväldigande mot boxningen. Kulturutskottet måste väl ändå ha uppsnappat något av allt det som kommit fram den vägen.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! Jag kan instämma i vad herr Norrby sagt, men redan när herr Sjöholm började tala kände jag att jag gärna ville rikta – det är kanske sista gången vi möts i en debatt – ett tack till honom för den tid han har varit här i riksdagen och för vad han gjort på just det här området. Vi kom samtidigt till riksdagen, jag vet inte heller om jag själv kommer tillbaka i höst, och jag förstår att herr Sjöholm kan känna en viss bitterhet över att han inte får fullfölja den här motionen.

Jag skrev emellertid redan i början på hans motioner mot boxningen och har också haft någon reservation i vårt utskott, och jag delar hans synpunkter i den här frågan. Men herr Sjöholm vet också att det han gjort resulterat i en viss framgång. Det är riktigt att medicinska experter har gett honom rätt, och jag vill också understryka vad herr Norrby sade, nämligen att det inte är så att vi i utskottet betraktar den här frågan som oväsentlig, utan vi hoppas verkligen att lösningen av den sker i den riktning som herr Sjöholm syftar till.

Jag vill också gärna understryka att det – även om herr Sjöholm säger

sådant som jag uppfattar som överdrift och talar om att utskottet struntar i saker och ting och svarar blaha – ändå är oerhört trevligt med litet färg i debatten och roligt med en talare som talar utan manuskript.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 4 Påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande 1975/76:29 med anledning av propositionen 1975/76:164 med förslag till lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:164 (bostadsdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.,
2. lag om ändring i byggnadslagen (1947:385),
3. lag om ändring i byggnadsstadgan (1959:612),
4. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen läggs fram förslag till lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. Lagen avses ersätta nuvarande bestämmelser om straff, handräckning m. m. i byggnadslagen (1947:385) och i byggnadsstadgan (1959:612).

I sak innebär förslaget bl. a. att bestämmelserna om straff för överträdelse av byggnadsförfattningarna med vissa undantag upphävs och ersätts med ett avgiftssystem. I detta ingår tre olika avgifter, nämligen byggnadsavgift, tilläggsavgift och särskild avgift.

Byggnadsavgift föreslås utgå när någon vidtar åtgärd, som kräver byggnadslov enligt byggnadsstadgan, utan sådant lov. Tilläggsavgift avses utgå tillsammans med byggnadsavgift vid sådana former av olovligt byggande som det är särskilt angeläget att motverka. De föreslagna bestämmelserna om tilläggsavgift omfattar t. ex. fall då någon utan byggnadslov uppför en helt ny byggnad, till- eller påbygger befintlig byggnad eller river byggnad. Den särskilda avgiften föreslås utgå för sådana överträdelser som inte utgör olovligt byggande.

Enligt förslaget skall byggnadsnämnden besluta om byggnadsavgift och särskild avgift. Fråga om tilläggsavgift skall prövas av allmän domstol.

Förslaget innebär vidare en betydande förbättring av byggnadsnämndens möjligheter att genom föreläggande eller handräckning få olovligt utförda åtgärder undanröjda eller på annat sätt rättade. I syfte att motverka att föreläggande om rättelse förhållas genom överlåtelse av den egendom som omfattas av föreläggandet föreslås att detta i vissa fall skall gälla även mot ny ägare av egendomen.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1977.”

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:2438 av herrar Boo (c) och Torwald (c), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975/76:164 med förslag till lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. skulle, med ändring av propositionens förslag om avgiftsfördelning, besluta att samtliga de i lagen angivna avgifterna skulle tillfalla kommunerna,

1975/76:2439 av herr Åkerfeldt m. fl. (c),

1975/76:2465 av herr Hägelmark m. fl. (fp),

1975/76:2466 av herr Nyquist (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att 8 § andra stycket förslaget till lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. skulle erhålla av motionären angiven lydelse, innebärande att talan i fråga om tilläggsavgift fick väckas även utan begäran av byggnadsnämnden,

2. att 25 § i det nämnda lagförslaget skulle ha av motionären angiven lydelse, innebärande att byggnadsavgift och särskild avgift skulle tillfalla kommunen medan tilläggsavgift delades lika mellan stat och kommun, och

1975/76:2467 av herr Schött m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen med avslag på propositionen 1975/76:164 hos regeringen till hösten 1976 skulle anhålla om nytt förslag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande samt nya bestämmelser avseende byggnadslovskravets omfattning i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

1. beträffande avslag på propositionen m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2467,

2. beträffande förhandsbesked om byggnadslov att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:2439, yrkandet 1. och 2465, yrkandet 2.

3. beträffande information att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:2439, yrkandet 2, och 2465, yrkandet 1,

4. beträffande tilläggsavgift i vissa fall att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2439, yrkandet 3,

5. beträffande åklagarens roll att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:2466, yrkandet 1, skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m. såvitt gällde 8 § andra stycket,

6. beträffande avgifternas fördelning mellan stat och kommun att riksdagen med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1975/76:2438 och 2466, yrkandet 2, skulle anta 25 § under 5 ovan angiven lag med den lydelse som utskottet föreslagit, innebärande att byggnadsavgift och särskild avgift skulle tillfalla kommunen och att tilläggsavgift skulle tillfalla staten,

*Påföljder och
ingripanden vid
olovligt byggande
m. m.*

Torsdagen den
20 maj 1976

*Påföljder och
ingripanden vid
olovligt byggande ;
m. m.*

7. beträffande ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till under 5 ovan angiven lag att riksdagen skulle anta sådana medel med den lydelse som utskottet föreslagit, innebärande att preskriptionsbestämmelsen i 26 § andra stycket inte skulle få utgöra hinder mot en prövning i sak av vid lagens ikraftträdande inte slutligt avgjorda ärenden om föreläggande eller handräckning,

8. beträffande lagförslagen i övrigt att riksdagen skulle anta de vid propositionen fogade förslagen.

Reservation hade avgivits av herrar Wennerfors (m) och Danell (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2467 samt med avslag på propositionen 1975/76:164 och motionerna 1975/76:2438, 2439, 2465 och 2466 hos regeringen till hösten 1976 skulle anhålla om nytt förslag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande samt nya bestämmelser avseende byggnadslovskravets omfattning.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag skall nu tala om svartbyggen.

I propositionen 164 föreslår regeringen en lag om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande, eller svartbygge som det oftare heter i folkmun. De tidigare bestämmelserna föreslås bli ersatta av ett avgiftssystem. I detta skall tre olika avgifter ingå, nämligen byggnadsavgift, tilläggsavgift och särskild avgift. En byggnadsavgift om fyra gånger byggnadslovstaxan, dock lägst 500 kr., skall erläggas för åtgärd som vidtagits utan lov och om åtgärden inte rättas. En särskild avgift om 200 till 500 kr. utgår för åtgärd som vidtagits i strid mot förbud enligt byggnadslagen eller om någon underlåter att rätta sig efter vad som anges i byggnadsstadgan eller inte följer fastställda ritningar och handlingar. En tilläggsavgift om 500 kr. per kvadratmeter kan utdömas av domstol för fall av nybyggnad eller till- eller ombyggnad som det är särskilt angeläget att förhindra.

Vi moderater vänder oss framför allt mot den s. k. tilläggsavgiften. Denna riktar sig nämligen inte främst mot själva svartbyggerna, som är oacceptabla för samhället och som kan föranleda rivning eller återställande. I dessa fall skall rivningen anses vara tillräcklig påföljd. Nej, det som kan föranleda den nya hårda bestraffningen är de fall där inte den byggande i vederbörlig ordning begärt eller avvaktat byggnadslov. Det är således ouppmärksamheten som skall bestraffas, dvs. den brist på uppmärksamhet mot myndigheten som ligger i att inte avvakta den ofta omfattande och tidsödande byggbyråkratins behandling av det aktuella byggnadsärendet. Det bör observeras att det i dessa fall kan vara fråga om byggnadsåtgärder som i efterhand skulle kunna bli godkända av byggnadsnämnden i kommunen.

Tilläggsavgiften avser inte bara de fall då helt nya byggnader uppförs. Har man byggt till eller byggt på kan det bli en kraftig tilläggsavgift. Det kan exempelvis gälla då man bygger till en veranda, sätter upp en

takkupa, tar upp ett nytt fönster, bygger om en lekstuga eller inreder ett garage till verkstad. Den egnahemsägare som exempelvis bygger till en veranda på 15 kvadratmeter utan byggnadslov kan alltså enligt regeringens förslag få komma att betala en tilläggsavgift på 6 000 kr. Siffran skulle kunna vara 7 500 kr., om man nu multiplicerar 15 med 500, men det står i lagen att de tre första kvadratmetrarna inte skall räknas. Man vet bara inte om detta gäller i det här fallet. Frågan är om en veranda är våningsyta. Den är exempel på fall då det är svårt att veta hur lagen skall tillämpas. Detta är med andra ord svårtolkat.

Det hjälper inte heller att verandan kan accepteras ur kommunens synpunkt, eller att byggnadsnämnden hade beviljat byggnadslov om sådant hade sökts. Den ohörsamhet som ligger i att inte söka byggnadslov skall kosta stora slantar.

Lagrådet var mycket kritiskt mot regeringens förslag om tilläggsavgift. Lagrådet säger i sitt yttrande: "Denna avgift kommer följaktligen i huvudsak bara drabba sådant byggande som vid prövning i efterhand anses kunna godtas. Men som tidigare anförts innebär överträdelsen i dessa fall många gånger endast den ordningsförseelsen, att den byggande inte på förhand har försäkrat sig om byggnadslov till en fullt acceptabel byggnadsåtgärd. Tilläggsavgiften, som kan uppgå till mycket högt belopp, står i dessa fall inte i rimligt förhållande till den underlåtenhet som den byggande gjort sig skyldig till."

I vår reservation har vi instämt i lagrådets yttrande att tilläggsavgiften bör utgå ur sanktionssystemet och ersättas med påföljder såsom böter eller fängelse i högst två år mot de verkligt grova "svartbyggarna".

Nu skall det sägas att departementschefen blivit påverkad av lagrådets yttrande beträffande tilläggsavgiftens konstruktion, beträffande sättet att bestämma avgiften samt beträffande frågan om att prövningen om tilläggsavgift läggs på allmän domstol. Det har vi noterat med tillfredsställelse. Men departementschefen lät inte tilläggsavgiften utgå som princip och ersättas av en särskild påföljd. Därför är vår uppfattning, såsom vi framför i vår reservation, att vi bör få ett nytt förslag.

Jag vill också påpeka svårigheten för den vanlige medborgaren att förstå de omfattande och svårbegripliga byggnadslovsbestämmelserna. Det blir allt svårare att informera sig om det ökande antalet krångliga och oklara regler och paragrafer. Och därtill kommer nu ett nytt sanktionssystem med hot om dryga avgifter. Flera remissinstanser har också i den remissomgång som föregått förslaget framhållit att byggnadslovskravet är svårtolkat. Som det anförts i motionen 2467 av herr Schött m. fl. måste byggnadslovsbestämmelserna utformas enkelt och entydigt. Även beträffande byggnadslovskravets omfattning bör vi alltså få ett nytt förslag.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservationen.

Slutligen vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att svårigheterna att förstå och tolka alla de här lagarna och paragraferna kräver stora informationsinsatser. Det har herr Åkerfeldt m. fl. och herr Hägelmark m. fl. motionerat om. Alla i utskottet har instämt i detta, och i betän-

Torsdagen den
20 maj 1976

*Påföljder och
ingripanden vid
olovligt byggande
m. m.*

kandet sägs: "Utskottet ansluter sig till bedömningen att informationsfrågorna i detta fall är väsentliga."

Med tanke på den nya lagen på det här området och att det på sina håll av olika t. o. m. förklarliga orsaker utvecklat sig ett slags svartbyggepraxis är det verkligen viktigt att berörda myndigheter satsar på omfattande och klarläggande informationsverksamhet.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Fru talman! Civilutskottet tillstyrker i huvudsak propositionen om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande. Men som vi har hört här av herr Wennerfors har moderaterna en reservation, där de yrkar avslag på hela propositionen och begär ett nytt förslag till hösten.

Varför vill då reservanterna avslå propositionen? Jo, de säger att den har två brister. Den ena är att bland påföljderna finns en tilläggsavgift. I princip vill de byta ut den mot straff – böter eller fängelse i högst två år. Den andra bristen är, menar reservanterna, att det samtidigt borde föreligga ett förslag till enklare och klarare regler om byggnadslov.

Får jag, fru talman, börja även jag med att tala något om tilläggsavgifter och straff och först helt kort referera propositionsförslaget i anslutande delar.

Propositionen innebär bl. a. att bestämmelserna om straff för överträdelse av byggnadsförfattningarna med vissa undantag upphävs och ersätts med ett avgiftssystem, som herr Wennerfors sade, nämligen byggnadsavgift, särskild avgift och tilläggsavgift. Tilläggsavgift skall utgå tillsammans med byggnadsavgift när det är fråga om sådant olovligt byggande som det är särskilt angeläget att motverka – vi brukar i vanligt tal kalla det för kvalificerat svartbygge. Tilläggsavgift skall utgå t. ex. då någon utan lov uppför en ny byggnad, gör en till- eller ombyggnad eller river en byggnad. Byggnadsavgift skall beslutas av byggnadsnämnden och är fyra gånger den kommunala byggnadslovstaxans normalbelopp för åtgärden. Tilläggsavgiften däremot beslutas av allmän domstol på talan av allmän åklagare och är en mer kännbar påföljd – den skall i princip utgå med 500 kr. per kvadratmeter våningsyta. Ett svartbyggt fritids- eller bostadshus om 100 kvadratmeter kan alltså dra med sig en tilläggsavgift på 50 000 kr. Förslaget i propositionen innebär också att byggnadsnämnden får betydligt bättre möjligheter att genom föreläggande eller handräckning få bort eller ändra vad som byggts utan lov.

Lagförslaget har lagrådsbehandlats. Det förslag som regeringen remitterade till lagrådet byggde ytterst på en remissbehandlad departementspromemoria. Förslaget i lagrådsremissen innebär att också tilläggsavgift skall kunna bestämmas av byggnadsnämnd efter angiven schablon. Avgiften fick nedsättas eller efterges om det förelåg särskilda skäl – den frågan skulle dock prövas av länsstyrelsen efter besvär över byggnadsnämndens avgiftsbeslut. Som princip skulle gälla att om rättelse skedde skulle tilläggsavgift inte utgå. Lagrådet konstaterade att avgiften därmed

i huvudsak bara skulle drabba sådant byggande som man i efterhand kunde godta. Lagrådet ansåg att i dessa fall överträdelser sålunda inte rört de materiella bestämmelserna. Detta kallade lagrådet för en ordningsförseelse. Den höga tilläggsavgiften skulle då inte stå i rimligt förhållande till den underlåtenhet som den byggande gjort sig skyldig till.

För det fall åter att det olovligt byggda måste bort skulle den byggande ofta drabbas av en kännbar ekonomisk förlust. Den förlusten – ansåg lagrådet – skulle tillsammans med byggnadsavgiften i allmänhet vara en tillräcklig sanktion. Om emellertid ett mer betydande allmänt intresse hade kränkts eller om man byggt utan lov uppsåtligt eller av grov vårdslöshet, borde det dock finnas en särskild påföljd – en påföljd som enligt lagrådet inte kunde bestå av en schablonmässigt bestämd avgift. På den grunden och med hänsyn till att rättssäkerheten krävde handläggning inför domstol föreslog lagrådet att tilläggsavgiften för de kvalificerade fallen skulle bytas ut mot ett straff – böter eller fängelse i högst två år. För att sanktionen skulle bli tillräckligt effektiv borde emellertid domstolen vid sidan av straffet kunna döma ut en straffavgift – av samma storlek som tilläggsavgiften och med möjlighet för domstolen att med hänsyn till omständigheterna nedsätta eller efterge betalningsskyldigheten.

Det här avsnittet i lagrådsyttrandet har tydligen motionärerna hittat. I motionen – tredje styckets början – säger man att förslaget om tilläggsavgift leder till orimliga konsekvenser. Man citerar till stöd för sin mening ett lämpligt avsnitt ur lagrådets yttrande över det till lagrådet remitterade förslaget. Därefter citerar man lagrådets förslag om att en av byggnadsnämnd beslutad avgift bör bytas ut mot ett av domstol bestämt straff. Men av någon anledning avbryter man citatet mitt i tredje stycket på s. 237 i det i propositionen återgivna yttrandet och glömmer att citera lagrådets uppfattning att straffet, för att bli effektivt, också bör kombineras med en straffavgift inom samma skala som tilläggsavgiften.

Därmed upphör motionärernas argumentering för ett straff utan straffavgift. Och därmed tycks motionärerna också ha slutat läsa propositionstexten. Det finns i alla fall inte den minsta antydning om att man läst det regeringsprotokoll på s. 275–297 i propositionen som slutar med den hemställan till riksdagen som vi nu har att behandla. Då skulle man ju insett att bostadsministrarnas förslag nu gäller att tilläggsavgiften skall beslutas av domstol och att domstolens roll inte är begränsad till att mäta antalet svartbyggda kvadratmetrar och multiplicera med 500.

Vad säger nu reservanterna när de upptäcker att motiveringen inte var hållbar och inte ens innehåller fullständiga citat? Jo, man noterar – nedtill på s. 10 i betänkandet – att lagrådets förslag inte följts. Att lagrådets yttrande gällde något annat och att lagrådets förslag var ett annat än det citerade har tydligen inte gjort något intryck. Sedan konstaterar reservanterna att det kan bli möjligt att ta ut tilläggsavgift också om man tvingas återställa det byggda. Ja visst – men det står klart i

Torsdagen den
20 maj 1976

*Påföljder och
ingripanden vid
olovligt byggande
m. m.*

propositionen att frågan om tilläggsavgift i de fall då rättelse sker skall bedömas "mot bakgrund av de ekonomiska konsekvenserna därav för den mot vilken kravet riktas". Eller är det något annat man vill? Antag att den som byggt utan lov sålt huset och att rättelse sedan tvingats fram. Rättelsen drabbar den nye ägaren. Den som byggde svart drabbas inte, och han kan väl därför få påföras tilläggsavgift med fullt belopp. Är det detta man går emot? Fungerar den här lagen riktigt bra skall vi ju inte behöva döma ut några tilläggsavgifter alls.

Kvar står att antingen har man gjort ett förbiseende vid motionsskrivningen eller också är det något annat man är ute efter. Att det kan ske missöden har jag – med tanke på den arbetsbelastning som vi riksdagsmän har och – den knappa tid som står till förfogande för att skriva motioner – verkligen full förståelse för; vi har alla svårigheter därvidlag. Men vad jag ställer mig undrande inför är att reservanterna följer upp det här misstaget. Då får reservanterna inte bli förvånade över att andra utskottsledamöter börjar undra om det är någonting annat som ligger bakom. Man får lätt sådana misstankar, även om man inte vill ha det.

Som ett andra skäl för att avslå propositionen anförs som sagt att motionärerna och reservanterna vill ha klarare regler för byggnadslovspliktens omfattning. Ja, vem skulle inte vilja ha det? Men det pågår ett arbete på en ny byggnadslagstiftning. Både motionärer och reservanter inser alldeles säkert att det inte är meningsfullt att begära ett sådant förslag till i höst – och detta oberoende av vilken regering vi har då.

Utskottet har med anledning av andra motioner ägnat uppmärksamhet åt hur den enskilde skall kunna få ett auktoritativt besked i förhand och åt frågan om en vidgad information. Motionärernas krav är, i varje fall inom praktiska gränser, tillgodosett – naturligtvis om det är klarheten man är ute efter och inte en ny byggnadslag som lämnar större sektorer utan prövning.

Motionärerna har ju själva knutit an till de frågor som vi diskuterade förra veckan, nämligen frågorna om glesbebyggelserätten. Och det är klart – om inte kommunen har rätt att pröva lämpligheten av viss bebyggelse blir ju mer tillåtet, och därmed blir det mindre svartbyggen. Men jag vill ändå inte tro att reservanterna i det här sammanhanget vill föra den argumenteringen, och jag hoppas naturligtvis, liksom jag hoppades förra veckan, att vi så småningom skall kunna få en mer konkret och konstruktiv debatt i markfrågor också med moderaterna. Jag styrks i den förhoppningen när jag läser ett lösryckt citat ur motionen, som ju verkligen har en saklig utgångspunkt. Där står bl. a. att olovligt byggande självfallet skall motverkas och att det är särskilt angeläget att förhindra grova överträdelser.

Herr Wennerfors säger att de här avgifterna kan utgå även om det gäller ett bygge som i efterhand blir godkänt – då får vederbörande ändå betala avgifterna på grund av att han inte begärt eller avvaktat byggnadslovet. Men även om man från moderat håll inte tycker om den byggnadslagstiftning som vi har – och den kan det naturligtvis råda

delade meningar om – så gäller ju ändå denna lagstiftning. Och jag trodde att man från alla partiers sida fann det angeläget att följa den lag som finns.

Jag kan hålla med herr Wennerfors om vad han sade om byråkrati och om att allmänheten får vänta på behandlingen av ärendena. Jag vill starkt understryka hur angeläget det är att byggnadsnämnderna är väl utrustade även personellt och att de är serviceinriktade. Man skall inte behöva vänta i årtal på ett byggnadslov för att t. ex. bygga en enkel uteveranda eller liknande. Likaså håller jag med herr Wennerfors om att upplysningsverksamheten är mycket viktig. Ett enigt utskott har ju också skrivit att allmänheten måste vara upplyst om vilka bestämmelser som gäller.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag skall försöka avhålla mig från ett längre meningsutbyte, även om det föreföll mig som om fru Olsson i Hölö ville mucka ett, om än litet, politiskt kvällsgräl. Därför skall jag begränsa mig till att säga att jag i mitt relativt korta inlägg från talarstolen påpekade – och det har vi också gjort i reservationen – att departementschefen har tagit intryck av lagrådets kritik. Jag tillade också att det har vi noterat med tillfredsställelse.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Wennerfors och Danell, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 29 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit reservationen av herrar Wennerfors och Danell.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 252
Nej – 41
Avstår – 2

Torsdagen den
20 maj 1976

Handikappanpassad utformning av bostäder

Föredrogs civilutskottets betänkande 1975/76:30 med anledning av propositionen 1975/76:198 om ändring i byggnadsstadgan (1959:612) jämte i ämnet väckta motioner.

Herr CLAESON (vpk):

Fru talman! I civilutskottets betänkande nr 30 behandlas regeringens proposition med förslag till ändring av byggnadsstadgan för att göra bostäder tillgängliga och användbara för personer med handikapp. I anslutning till propositionen har jag tillsammans med några partikamrater väckt en motion med förslag att inget undantag skall medges för viss typ av bostadsbyggande och att bestämmelser skall utformas även för befintligt bostadsbestånd.

Utskottet har, som framgår av betänkandet, i stor utsträckning tillmötesgått motionsförslagen, och jag har därför inget särskilt yrkande. Då jag ändå begärt ordet är det för att, med utgångspunkt från vad utskottet föreslagit och förutsatt, understryka att ett riktigt genomförande av förslagen, så att de handikappades och andra rörelsehämmades rätt att fritt förflytta sig och delta i det sociala och kulturella samhällslivet kan förverkligas, förutsätter en riktig uppföljning av det beslut som jag förutsätter att kammaren kommer att fatta om en stund.

Det behövs omfattande kompletteringar av och nya anvisningar i Svensk Byggnorm beträffande bostäders tillgänglighet för rörelsehindrade. Det gäller då tillgänglighet till lägenhet, inom lägenhet och till bostadskomplement. Föreskrifterna bör då formuleras som funktionskrav och inte utformas som måttangivelser eller tekniska lösningar. Just detta är mycket viktigt att uppmärksamma. Det är naturligtvis också mycket viktigt att de föreskrifter som utfärdas blir entydiga och inte ger möjligheter till subjektiva tolkningar. Uttryck som "där förhållandena så medger" kan exempelvis leda till lösningar som inte blir tillfredsställande ur tillgänglighetssynpunkt.

Fru talman! Det kommer säkerligen att ta lång tid att få några avgörande förbättringar till stånd om man inte fäster tillräcklig uppmärksamhet vid tillämpningsföreskrifter och normer, som underlättar genomförandet av en handikappanpassning av våra bostäder. Målsättningen måste också vara att gå utöver den ram som angivits, nämligen nyproducerade bostäder och i någon mån ombyggda, och låta åtgärderna omfatta även det befintliga bostadsbeståndet. Den riktiga målsättningen, att öka hemvården av personer med rörelsehinder och hjälpbehov och så långt som möjligt undvika institutionsvård, är också beroende av detta. Det handlar här om grundläggande mänskliga rättigheter, som måste förverkligas inom en snar framtid.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 6 Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1975/76:43 med anledning av propositionen 1975/76:188 om ändraderegler för sjömanspension

Konstitutionsutskottets betänkande

1975/76:51 med anledning av propositionen 1975/76:112 om kungörande av lagar och andra författningar jämte motioner

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

§ 7 Riksdagens lokalfrågor på längre sikt

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:53 med anledning av riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag (1975/76:20) angående riksdagens lokalfrågor på längre sikt m. m. jämte motioner.

Riksdagens förvaltningsstyrelse hemställde i förslag 1975/76:20 att riksdagen skulle anvisa ett reservationsanslag av 6 milj. kr. till fortsatt utredning om riksdagens hus m. m. för budgetåret 1976/77, varav 5 milj. kr. utgjorde kostnader för byggnadsstyrelsens projektering och 1 milj. kr. utrednings- och administrationskostnader.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1975/76:2531 av herr Hörberg (fp) och fru Anér (fp), 1975/76:2534 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (2 m, 2 c, 1 fp) och 1975/76:2536 av herr Lindkvist m. fl. (s), vari yrkats att hemställa i förvaltningsstyrelsens skrivelse 1975/76:20 skulle avslås samt att det med anledning av vad i motionen anförts skulle åt förvaltningsstyrelsen uppdras att revidera kostnadsberäkningarna för Sergelstorgs- resp. Helgeandsholmsalternativet till lösning av riksdagens lokalfråga på längre sikt och att redovisa resultatet härav för riksdagen.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till förvaltningsstyrelsens förslag 1975/76:20 och med avslag på motionerna 1975/76:2531, 1975/76:2534 och 1975/76:2536 till Den inre riksdagsförvaltningen: Fortsatt utredning om riksdagens hus m. m. för budgetåret 1976/77 under sextonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Reservation hade avgivits av herr Berndtson (vpk) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Svensson i Eskilstuna, Bergqvist och Johansson i Malmö (samtliga s).

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Fru talman! Ett parlament utan eget hus är en befängd tanke – den är helt orimlig. Sveriges riksdag beslöt 1888 att bygga ett hus, och 1905 togs riksdagshuset på Helgeandsholmen i bruk. Av olika anledningar har det huset blivit föråldrat; författningsreformen och annat har gjort att vi måste ha helt andra utrymmen nu än de som fanns i detta utvändigt så stora och invändigt så lilla hus.

Efter långa och kostsamma utredningar har riksdagen kommit fram till det ställningstagandet att den nu flyttar tillbaka till Helgeandsholmen. Jag har tagit fram de motioner som väckts under de senaste åren i denna fråga och dessutom har jag på nytt läst igenom det betänkande som låg till grund för riksdagens beslut om återflyttning.

Sveriges riksdag har verkligen en tillgång i Helgeandsholmen, och det är med stor tillfredsställelse som jag tänker på att riksdagen skall flytta tillbaka. Jag är övertygad om att de flesta riksdagsmännen i dag har samma känsla och inser att det i längden är otänkbart att riksdagen skall vara hyresgäst hos Stockholms kommun. De kontorslokaler vi nu har är visserligen på många sätt ändamålsenliga, men när man besöker andra parlament och sedan tittar på det här huset och tänker sig framtiden här för oss och för kommande riksdagsmän känner man sig absolut övertygad om att riksdagen bör ha ett eget hus. Det är också säkerhetssynpunkt ganska otillfredsställande som det nu är.

Med anledning av förslaget 1975/76:20 från förvaltningsstyrelsen har jag tillsammans med några medmotionärer väckt motionen 2534 om riksdagens lokalfrågor. Där har vi pekat på några väsentliga krav som bör ställas när man skall planera och bygga ett hus för ett parlament:

centralt läge och goda kommunikationer,

klar avgränsning från övrig bebyggelse så att bevakningen blir okomplicerad och effektiv,

en konstruktion med tillfarter och entréer som underlättar all personals arbete och garanterar säkerheten samtidigt som den öppenhet och insyn garanteras som hör till vårt demokratiska system,

en planlösning som innebär besparing av tid vid intern kommunikation för ledamöter och personal.

Sedan har vi i motionen klart och tydligt sagt att alla dessa krav är uppfyllda med alternativet Helgeandsholmen. Men det var en sak som jag, när jag läste det knäpphändiga förslaget nr 20 från förvaltningsstyrelsen, genast studsade inför. När förvaltningsstyrelsen ansluter sig till byggnadskommittén räknar man enbart med det alternativ enligt vilket förutom de byggnader som finns på Helgeandsholmen, dvs. riksbankshuset och riksdagshuset, en byggnad på andra sidan Stallkanalen skall tas med. Jag ifrågasatte ögonblickligen om detta kunde vara riktigt. Ingick det inte tidigare i planen att man skulle överväga andra förslag? Jag hade först trott att det var omöjligt att inom ramen för de byggnader som finns på Helgeandsholmen utvinna de utrymmen som gör att man kan ordna rum för alla ledamöter. Men när jag nu fått reda på att detta

är möjligt måste jag säga att det är helt orimligt att tänka sig att kanslihuset skall vara med. Det behövs inte. Jag vill gärna säga det, om det skulle vara någon av riksdagens ledamöter eller andra som tror att det inte går att lösa frågan om de lokaler och rum som behövs utan att ta med kanslihuset. Svenska folket kommer givetvis att säga, ifall man blir informerad i saken, att om kanslihuset inte behöver tas med, så skall det inte ske.

Vid läsning av konstitutionsutskottets betänkande nr 53, som vi nu behandlar och som jag inte vill gå emot utom på denna punkt, märker man snart att förvaltningsstyrelsen utgår ifrån att kanslihuset måste tas med. Därvid är frågan om kommunikationerna t. ex. inte alls belyst i den utsträckning som behövs. När man nu inte får med de skrämmande gångbroar som man först tänkte sig och som helt skulle ha förstört miljön, kommer det i stället ett förslag om låga broar eller kanske rentav tunnlar, vilket innebär att det tidsmässigt blir en sådan belastning på arbetet att riksdagen inte kommer att fungera.

På s. 11 i förslaget finns en tidsplan enligt vilken förarbetet skall ha avslutats och projekteringen ha påbörjats under budgetåret 1976/77. Det står då helt klart för mig att det i dag – i maj månad – är möjligt att, utan att på något sätt fördröja förslagets genomförande och utan att gå emot principen, sätta i gång och arbeta med den utgångspunkten att vi inte skall ha kanslihuset med.

Jag anser för min del – och det har jag också anfört i motionen – att det skulle bli oerhört besvärande med den lösning som presenteras i det förslag som nu ensamt kommer upp. I motionen 1975:1013 av herrar Sundman och Gernandt framförs ett tidigare förslag, "Samspel", från tävlingen om ett nytt riksdagshus. Enligt det förslaget har man förutsättningar att lösa riksdagens lokalfråga i de byggnader som finns på Helgeandsholmen. Jag har efter genomläsning av det förslaget och mycket annat som rör denna fråga kommit fram till att riksdagen i dag måste göra klart för sig att det är *på det sättet* vi skall lösa lokalfrågan.

Det är viktigt att vi inte förfuskar den enastående idén om ett riksdagshus i ett enda komplex mellan Stallkanalen och Strömmen. Det gäller också att informera om att det förslaget är möjligt att genomföra, så att inte någon går och tror att det var nödvändigt att göra på det här sättet.

Jag har under resor ute i världen – senast under påskhelgen – insett säkerhetsproblemens stora betydelse för offentliga församlingar av det här slaget. Som vi säger i motionen ger redan en titt på Helgeandsholmen besked om att det ingenstans är så lätt att ordna ett tillfredsställande säkerhetssystem som här. Det skulle vara helt otänkbart att en majoritet i riksdagen i dag inte skulle ansluta sig till detta förslag, om man hade klart för sig att det skulle räcka med Helgeandsholmen.

Nu är ingen reservation för vår motion fogad till detta betänkande, och jag har inför detta faktum ansett det helt omöjligt att yrka bifall till motionen. Jag menar att ledamöterna, i det arbetstygda läge riks-

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

dagen nu befinner sig i, knappast kan ha satt sig in i den här frågan utan bara följer det som sagts i betänkandet. Där har man, enligt min mening, refererat motionen helt korrekt. Men då man på s. 5 avfärdar motionerna har man sagt att de väckta motionerna, från skilda utgångspunkter, innebär att riksdagens principbeslut från förra året nu skulle frånträdas. Det är helt fel. Det är inte så att principbeslutet från förra året skulle frånträdas om man följer det förslag vi framfört i motionen. Eftersom jag resignerat inför tanken att få ut information till mina kamrater anser jag mig förhindrad att begära votering. Det skulle vara beklagligt om några få röstar med oss och de flesta på andra sidan, mot en idé som man egentligen omfattar. Därför avser jag och andra att återkomma med förslag inför nästa riksmöte.

Den kommande prövning som utskottet nämner på s. 5 i betänkandet måste ju innebära att det förslag som kallas Samspel och som vi refererat i motionen aktualiseras. Men det är väl inte enbart det förslaget som kan vara med i prövningen. Det gäller att få den lösning som är förmanligast för riksdagen och därför anser vi att riksdagen skall ta upp detta när det gäller att planera för framtiden.

Än en gång vill jag understryka att jag inte vill uppnå någon fördröjning eller gå emot principerna, utan det är min och motionärernas fulla övertygelse att vi kan lösa frågan om riksdagens hus på det sättet att vi ordnar utrymmen i riksbankshuset och riksdagshuset på Helgeandsholmen – kanslihusdelen kommer alltså inte med.

En sak till, trots att jag överskridit den anmälda tiden. Enligt uppgift har man inte på något sätt planerat in kostnaden för att lösa in kanslihuset och ordna nya lokaler. Jag har också fått reda på att det inte funnits något samråd med regeringen om detta; det kanske har varit omöjligt på det här stadiet. I det läget vädjar jag till riksdagsmännen att tänka på denna sak och inför kommande förhandling och prövning helhjärtat gå in för en återflyttning till Helgeandsholmen och enbart till Helgeandsholmen.

I detta anförande instämde herr Gernandt (c).

Herr LINDKVIST (s):

Fru talman! Arbetsplatsens miljö är en central punkt i den svenska samhällsdebatten. Det gäller också riksdagens arbetsmiljö. Den diskuterades för i dagarna ett år sedan i denna kammare, och den är nu återigen aktualiserad genom förvaltningsstyrelsens skrivelse med begäran om ytterligare 6 milj. kr. för att fortsätta utredningen om återflyttning enligt alternativ 2 till Helgeandsholmen.

I den arbetsplan för återstående delen av riksdagens vårsession, som utdelades till ledamöterna den 14 maj, var ärendet om riksdagens lokalfråga inplanerad för behandling fredagen den 28 maj. Nu har det framflyttats till dagens sammanträde, och det är till nackdel eftersom en del sakmaterial som jag för min del skulle få i början av nästa vecka nu

inte är tillgängligt. Jag beklagar verkligen denna förändring. I det utvecklingsskede – låt mig säga känsliga utvecklingsskede – som frågan nu befinner sig i finns det alla skäl för riksdagen att stanna upp och göra en ytterligare bedömning. Jag skulle vilja hemställa till etablissermanget att i fortsättningen – vid liknande förändringar av frågor som är programmerade på vissa angivna dagar – också låta eventuella motionärer få vara med om den aktuella ändringen. Den medbestämmanderätt i arbetslivet som vi om några veckor skall diskutera här i kammaren bör i frågor av detta format även komma den enskilde riksdagsledamoten till del.

Nog om detta. Konstitutionsutskottet har tillstyrkt de begärda 6 miljonerna. Till betänkandet har fogats en reservation. Vidare har tre ledamöter i ett särskilt yrkande tillstyrkt de nu begärda 6 miljonerna, men – och det bör särskilt uppmärksammas – de har bestämt klargjort att de därmed ingalunda har avhänt sig handlingsfriheten inför det slutliga ställningstagandet till frågan om riksdagens lokalfrågor. Detta särskilda yttrande för tankarna tillbaka till det betänkande som konstitutionsutskottet överlämnade till kammaren 1975. I detta betänkande som omfattades av en klar majoritet i utskottet klargjordes med övertygande bevisning vikten av ytterligare utredningar innan frågan ansågs kunna befinna sig i ett beslutsfärdigt skick. Utskottets skrivning var mycket bestämd på den punkten, och det förefaller därför helt naturligt att de tre socialdemokrater i utskottet som står bakom det nu aktuella särskilda yttrandet i allt väsentligt upprepar de motskäl som var aktuella inför beslutet i kammaren den 28 maj förra året. Under den debatten försattes tydligen kammarens majoritet i ett stämningssläge som gjorde att man underlät att tillgodose det behov av sakunderlag som normalt är integrerat i riksdagens arbetsformer. Med 167 röster mot 149 – 5 ledamöter avstod – beslöt kammaren att återflyttning skulle ske till Helgeandsholmen. Genom beslutet öppnade emellertid kammaren möjligheter för förvaltningsstyrelsen att återkomma med nytt förslag för den händelse nya överväganden skulle tala för andra lösningar. Den tillsatta arbetsgruppen har emellertid inte funnit anledning att överväga några andra alternativ.

Det finns två huvudinvändningar mot detta. Vi kan börja med kostnaderna. I samband med byggandet av nya hus eller nybyggnad i kombination med ombyggnad brukar vanligen byggherren vara noga med kostnadsramen. Vi känner nu till att byggnadsstyrelsen har räknat fram kalkylerna och då kommit till en kostnadsram när det gäller flyttningen till Helgeandsholmen på 195 milj. kr. Men det är ett ofullbordat verk. Av avsevärt större intresse vid en kostnadsgranskning i nuläget är de poster som kommer att belasta totalkostnaden men som nu inte är framräknade. Det gäller påkallade grundförstärkningar av byggnaderna på Helgeandsholmen, kostnader för underhållsåtgärder i samband med ombyggnad av kanslihuset, ingångsvärdet för de båda fastigheterna på Helgeandsholmen och för kanslihuset, så viktiga och kostsamma ting som räntekostnader under den relativt långa byggnadsperioden, kostnader för

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

teleteknisk utrustning, markarbeten, säkerhetsåtgärder, inredning, utrustning och åtgärder för en handikappvänlig arbetsmiljö.

Min tanke var att för kammaren försöka presentera en kostnadsuppsättning, och jag har därför haft samtal med folk som till vardags arbetar inom den svåra byggnadsbranschen. Flyttningen av ärendet till dagens debatt har emellertid gjort detta omöjligt, då det innebär ett komplicerat och grannliga jobb att få fram en kalkyl som har något värde i sammanhanget. Med ledning av de samtal jag haft och efter ingående studium av befintligt material anser jag emellertid att vi år 1982 – alltså vid den tidpunkt då riksdagen skulle vara återflyttad till Helgeandsholmen – skulle ha att räkna med ett kostnadsläge för flyttningen som ligger mellan 300 och 400 milj. kr.

Om riksdagen i sin kalkylering och kostnadsuppläggning arbetar efter raka linjer – och inte håller på att flytta kostnaderna för Helgeandsholmen över att belasta Sergels torg – så hamnar vi sannolikt i väldigt stora kostnader. Allt detta påverkar i sin tur självklart årskostnaderna. De är nu – i den nya kalkylen – framräknade till 24 milj. kr. för Helgeandsholmen. Det är – för att åter citera det särskilda yttrandet – en ”dramatisk” förändring av kostnadsrelationerna mellan de två tidigare alternativen. Tidigare var kalkylen för årskostnaderna för Helgeandsholmen i jämförelse med Sergels torg 20 % lägre. I dag är den 20 % över Sergels torgs hyresnivå.

Den som tänker en smula ekonomiskt undrar då vad årskostnaden blir på Helgeandsholmen, som i ombyggt skick rör sig med en totalkostnad på kanske dubblat upp mot dagens kalkyl. Det är ju pengar som skall lånas upp, amorteras och förräntas. I varje fall är en sak fullständigt glasklar. Om det bara är fråga om en kostnadsjämförelse, är redan i dag – men i alltmer ökad takt för varje år som går – Sergels torg det avgjort överlägsna alternativet. Från det utgångsläget kan jag bara beklaga att arbetsgruppen – och inte heller i ett senare skede förvaltningsstyrelsen – har haft intresse av att vidareutveckla detta alternativ. Då hade man kunnat göra en bedömning av de förbättringar av skilda slag som behövs i nuvarande riksdagshuset när det gäller kök, restaurang, sanitära anordningar och lokaliteter men också kunnat lå med i bilden möjligheterna att i området kring Sergels torg på lång sikt lösa riksdagens lokalbehov. Riksdagen har i sin ambition att återflytta till Helgeandsholmen låtit ärendets ekonomiska del gå på så lösa boliner, att man inte tror det är samma riksdag som i hundratals andra ärenden – många av dem behjärtansvärda – tvingas till hårda prioriteringar.

Den andra invändningen är lättare att beskriva. I förvaltningsstyrelsens skrivelse finns ingen motivering till varför man envetet håller sig kvar på Helgeandsholmen. Låt vara att man har fastnat för det alternativet. Men då återkommer frågan: Varför ges det ingen bevisning av de fördelar som står att vinna vid en återflyttning enligt alternativ 2? Vi kan lämna de ekonomiska problemen åt sidan – de har tydligen inte ansetts utgöra något oöverstigligt hinder. Att ytan är större på Helgeandsholmen säger

inte mycket om funktionen. Denna brist på sakargumentation upplever jag verkligen såsom besvärande. Jag kan mycket väl tänka mig att en kommunstyrelse – var som helst i detta land – som har fått ett ärende av motsvarande beskaffenhet för avgörande, ganska omgående skulle ha återremitterat det för förnyad handläggning. Den stora risken för Sveriges riksdag kan bli att den flyttar sina bopålar från ett provisorium till ett annat.

Denna oklarhet vill vi komma åt med motionen 2536. Vi vill – liksom konstitutionsutskottets majoritet 1975 – veta mera om det beslut beträffande riksdagens framtida lokalfrågor som vi skall ikläda oss ansvaret för. Kritiken mot en återflyttning enligt alternativ 2 har hittills haft starkare verkningar inom opinionen än fördelarna. I motionen 2534 pekar de borgerliga motionärerna på att "det förslag som omfattar kanslihuset är orimligt och otänkbart" från flera synpunkter, främst av miljö-, säkerhets-, funktions- och kostnadsskäl.

Särskilt kritisk är man mot de tidskrävande förflyttningarna från kanslihuset till plenisalen. Förvaltningsstyrelsen säger att en lågbro med angiven placering kan ge tillfredsställande kommunikationsmöjligheter mellan riksbankshuset och kanslihuset. Jag hoppas att de träffar rätt i den bedömningen. Det är ur både arkitektonisk och estetisk synpunkt ett vågspel att förändra den vackra bilden i denna känsliga del. Och säga vad man vill om stockholmarna, de är måna om sin vackra stad.

I det särskilda yttrandet, som jag ofta och gärna återkommer till, vill man också ha belyst "särskilt följderna av den föreslagna gångbrons från funktionssynpunkt starkt försämrade läge".

Det finns en viktig skillnad mellan motionärerna och de tre socialdemokraterna som står bakom det särskilda yttrandet. Jag medger gärna att i det stora hela finns det också paralleller mellan motionen och utskottets skrivning. Vi anser oss emellertid inte kunna godta de 6 miljoner som nu begärs ytterligare, eftersom frågan inte är i beslutbart skick. Ett bifall nu kan initiera en situation där den framtida riksdagen bara har att öka på med nya pengar, även om det vanskliga i projektet alternativ 2 på Helgeandsholmen under hand kommer att te sig som mindre lyckat.

I motion 2536, som jag nu yrkar bifall till, hemställer vi följaktligen om avslag på förvaltningsstyrelsens skrivelse med begäran om ytterligare 6 miljoner för fortsatt utredning om riksdagens hus m. m. samt att det med anledning av vad som anförts i motionen uppdras åt förvaltningsstyrelsen att revidera kostnadsberäkningarna för Sergels torgs- resp. Helgeandsholmsalternativet till lösning av riksdagens lokalfråga på längre sikt och att redovisa resultatet härav för riksdagen.

I detta anförande instämde herrar Håkansson i Trelleborg (s) och Alsén (s), fru Thorsson (s), herrar Sivert Andersson i Stockholm (s), Ringholm (s), Knut Johansson i Stockholm (s) och Wikström (fp), fröken Engman (s), herrar Ulander (s) och Hellström (s), fru Theorin (s) samt herrar Rosqvist (s), Löfgren (fp), Gösta Gustafsson i Göteborg (s), Signell (s) och Strömberg i Vretstorp (s).

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

Herr MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Riksdagens beslut förra året om återflyttning till Helgeandsholmen återspeglar mera nostalgi än saklig bedömning av ett riksdagshus viktigaste egenskaper och av ekonomiska bedömningar. Det hade varit rimligt att företa en samtidig översyn av både Helgeandsholms- och Sergelstorgsalternativen.

Till fördelarna med Sergels torg hör bl. a. att kontakterna med allmänheten är bättre än vad de kan bli på Helgeandsholmen. Här har vi ett fungerande riksdagshus, men det finns skäl att ifrågasätta hur funktionsdugligt Helgeandsholmsalternativet kommer att bli. De ekonomiska kalkylerna talade redan i fjol emot en återflyttning till Helgeandsholmen och för ett kvarstannande vid Sergels torg.

I enlighet med förra årets riksdagsbeslut har nya utredningar företagits rörande Helgeandsholmen. Man kan konstatera att ju mera material som presenteras, desto mer talar detta för att Helgeandsholmen kommer att bli en mycket dyrbar aflär. De betänkligheter som förra året anfördes mot en återflyttning inte bara kvarstår, utan de har också förstärkts. Detta gäller såväl den från funktionssynpunkt försämrade lösningen som kostnadsberäkningarna.

Nu begär förvaltningsstyrelsen 6 milj. kr. för fortsatta utredningsarbeten rörande Helgeandsholmsalternativet. Vi som tillhör vänsterpartiet kommunisterna har inte motsatt oss att dessa medel beviljas, men vi vill klart markera att något slutgiltigt ställningstagande därmed inte har gjorts för vilket alternativ som skall väljas. Vi är tveksamma till anslaget men menar att genom att förvaltningsstyrelsen får begärda medel kan den nödvändiga grunden skapas för riksdagens kommande prövning av ärendet. Man skulle kunna säga att ju mer material som kommer fram, desto mer belyses det orimliga i en återflyttning till Helgeandsholmen.

Vi hade önskat att utskottet ännu klarare hade sagt ut att frågan om en jämförande kostnadsberäkning mellan Sergels torgs- och Helgeandsholmsalternativen, som förordas i motionen 2536 av herr Lindkvist m. fl., bör tas upp vid den slutliga prövningen av riksdagens lokalfrågor på längre sikt när ärendet återkommer till riksdagen. Även om detta kan anses finnas med i utskottsbetänkandet och särskilt understryks i det särskilda yttrandet, har vi i vpk önskat markera att beviljandet av pengarna icke innebär någon bindning för Helgeandsholmsalternativet.

Jag ber därför, fru talman, att få yrka bifall till den reservation som herr Berndtson har fogat till utskottets betänkande.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Fru talman! När denna fråga behandlades i fjol pläderade jag för en annan utredningsteknik än den som riksdagen beslöt. I år anser jag det självklart att fjolårets beslut fullföljs och att följaktligen medel beviljas för det fortsatta arbetet.

Skulle riksdagen avslå denna begäran från förvaltningsstyrelsen om anslag, skulle det innebära att vi aldrig finge de problem belysta som

vissa talare här har rest. Man skulle då få nöja sig med gissningar och förmodanden. Möjligen kan man inhämta yttranden från experter som man själv bådär upp. Och med all respekt för dessa experter, som man kan finna i sin vänkrets eller i övrigt, är väl det riktiga tillvägagångssättet att de kamrater som vi väljer in i förvaltningsstyrelsen får ta ansvaret för kostnadsberäkningar och annat som skall ligga till grund för det beslut som riksdagen enligt planen skall fatta under hösten 1977.

Det är riktigt som här har påpekats att det fortfarande finns vissa frågetecken, men det är en följd av att utredningsarbetet inte har nått längre. Avslår riksdagen anslagsframställningen kommer ju ingenting att hända. Det föregående utredningsarbetet blir då meningslöst – det kommer väl att redovisas, men på den redovisningen kan riksdagen inte fatta något beslut. Genom att fortsätta arbetet med riksdagens lokalfrågor på längre sikt får vi däremot den nödvändiga belysningen av olika problem, och vi får därmed det underlag för beslut som vi behöver 1977. Då kan var och en av oss i detalj studera hur riksdagens hus skall fungera. Vi får möjligheter att bedöma frågorna från både funktionsmässiga och estetiska utgångspunkter. Det gäller inte minst den förbindelse över Stalkanalerna som tidigare talare här har berört. Den behöver ytterligare belysas både ur funktionssynpunkt och från estetiska utgångspunkter. Vi får också helt andra möjligheter att bedöma kostnaderna genom att utredningsarbetet fortsätter.

Sedan vill jag gärna tillägga, fru talman, att enligt regeringsform och riksdagsordning är varje riksdag suverän att fatta sina beslut.

Får jag sedan bara ta upp ett par saker, som företrädarna för de båda motionerna förde in i debatten. Herr Nilsson i Agnäs påstod att det är helt fel när utskottet skriver att ett bifall till hans motion skulle innebära att riksdagens principbeslut från förra året frånträds. Men det står i beslutet att förvaltningsstyrelsen skulle föranstalta om fortsatt arbete med riksdagens lokalfrågor i första hand enligt alternativ 2 i riksdagshusetredningen 1974. Alternativ 2 innebär att man skulle ta i anspråk det nuvarande kanslihuset. Herr Nilsson har alltså fel när han menar att utskottet har gjort en felaktig framställning.

Oskar Lindkvist anmärkte på att ärendet kommer upp i dag. Enligt en preliminär plan skulle det ha kommit först senare. Det har väl inte undgått någon riksdagsledamot att en enhällig talmanskonferens har väddat till utskotten att försöka få fram ärendena så fort som möjligt. I solidaritet med talmanskonferensen har vi ansträngt oss inom konstitutionsutskottet för att få fram det här ärendet. Vid andra tillfällen klagar man över att utskotten dröjer med sina betänkanden. I dag får konstitutionsutskottet kritik för att det inte dröjt med ärendet till en dag som stod i en preliminär plan.

Jag hoppas att det inte är en allmän uppfattning här i kammaren att utskotten inte skall skynda på med ärendenas beredning mot slutet av riksmötena.

Jag tror – det vill jag gärna tillägga – att det är ganska svårt för ett

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

utskott att i varje enskilt fall förhandla med motionärerna om lämplig dag för behandlingen här i kammaren eller för talmännen att ta upp sådana förhandlingar. Det är i varje fall en princip som inte riksdagsordningen känner.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill gärna understryka det herr Johansson i Trollhättan sade om att vi i dag måste bifalla begäran om anslag. Jag anser att han har gjort en helt riktig tolkning.

Däremot står det redan på första sidan i konstitutionsutskottets betänkande nr 53, där utskottet redovisar bakgrunden, att riksdagen 1975 uppdrog åt förvaltningsstyrelsen att i första hand göra utredning enligt alternativ 2. När riksdagen fattade ett tidigare beslut – om jag minns rätt fattades det den 13 december 1973 – fanns också andra förslag med i bilden. I princip skall vi, det menar jag, tillbaka till Helgeandsholmen. Eftersom det har ansetts att kanslihuset skall utnyttjas måste det tas med i beräkningarna, men det kan inte innebära någon fördröjning eller något försvårande om man samtidigt presenterar ett förslag som betyder att riksdagshusbyggnaderna hålls inom Helgeandsholmen. Det måste, som jag ser det, i stället påskynda och underlätta utredningsarbetet. Jag har fattat orden "i första hand" så att man inte, i och med principbeslutet, är absolut låst till alternativ 2 och inte på något sätt får frångå det alternativet. I så fall vill jag säga att det, enligt min mening, är en felaktig uppfattning. Jag är alltså för en återflyttning, och jag anser att vårt förslag inte på något sätt är konträrt, eftersom det tidigare har varit med i bilden, inte bara det exakta förslag som man nu tydligen betraktar som det enda utan även andra förslag som är i överensstämmelse med vårt förslag eller kan komplettera det.

Sedan vill jag säga till herr Måbrink att talet om nostalgi i motsats till sakens verklighet skulle han nog inte kunna vidhålla vid närmare studium. Jag tror att kontakten med människorna, som han talar om, går att realisera på Helgeandsholmen, med vårt parkeringsförslag där m. m. Skall vi i framtiden fortsätta med att sätta upp säkerhetsdörrar och annat i det här huset, tror jag att det blir svårigheter med kontakten även här.

Att man talar om nostalgi kanske just beror på att man är så modern. att man endast känner för det som är riktigt nytt.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Fru talman! Det är mot herr Hilding Johansson i Trollhättan som jag vill göra två korta invändningar.

Jag har inte riktat någon kritik mot konstitutionsutskottet. Det är enbart bra att ärenden kommer fram i tid, men jag tycker att det är ännu bättre om inplaceringen i riksdagsarbetet av en fråga som gäller riksdagshuset sker på den dag som har angetts i en till ledamöterna utlämnad programordning. Det ger oss större möjligheter att förbereda oss för dis-

kussionen, att skaffa fram det sakmaterial vi vill ha till vår hjälp i debatten. Det överraskar mig litet grand att herr Johansson tog åt sig. Jag talade om etablissemang, inte om konstitutionsutskottet.

Jag hoppas, herr Hilding Johansson, att det ändå skall vara möjligt vid sådana här tillfällen att låta den enskilde riksdagsledamoten, som är intresserad av en stor fråga, i tid få information om en ändring av programmet. Det tycker jag ligger i riksdagens idé.

Mitt andra önskemål är att ta konstitutionsutskottets ordförande ur en villfarelse, som framgick tydligt av hans inlägg. Han sade att om vi nu inte godkänner förvaltningsstyrelsens begäran om 6 milj. kr., kommer ingenting att hända, men godkänner vi begäran återkommer ärendet 1977. Den risken finns då, herr Hilding Johansson, att ärendet kommer tillbaka till en riksdag, efter förnyat arbete på alternativet med Helgeandsholmen, i ett skick som gör att riksdagen kommer att säga nej till fortsatt arbete med detta alternativ. Det är för att spara tid, kraft, arbete och pengar och för att ge det spelutrymme som riksdagen enligt min mening behöver för att bedöma en så viktig fråga som sina framtida lokaliteter som vi bör instämma i motionen 2536.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Fru talman! Det måste nog föreligga ett missförstånd från herr Nilssons i Agnäs sida.

Det står mycket riktigt i fjolårsbeslutet att man i första hand skall arbeta enligt alternativ 2 – det alternativ som jag tidigare har beskrivit – som innebär att en del av riksdagens lokaler skall ligga där det nuvarande kanslihuset är beläget.

I den motion som herr Nilsson burit fram heter det att riksdagens hus i sin helhet skall vara förlagt på Helgeandsholmen. Det betyder att riksdagen går ifrån sitt principbeslut från i fjol.

Jag skall ta upp de två punkter på vilka herr Lindkvist riktade kritik mot mig. Eftersom han klart markerade att det var mot etablissemang han vände sig och med det tydligen avsåg talmännen, skall jag naturligtvis inte fullfölja diskussionen på den punkten.

När det gäller den andra punkten kan jag inte anse annat än att Oskar Lindkvist har fel. Här har man påbörjat ett utredningsarbete. Det är inte avslutat. Vill vi vara hyperkritiska kan vi säga att det var ett misstag av fjolårets riksdag att inte bevilja ett större anslag. För min del vill jag dock med den erfarenhet jag har av kommunal verksamhet inte föra fram en sådan kritik.

Nu finner jag det självklart att arbetet skall fullföljas. Beviljas inte medel för det, måste arbetet avbrytas. Jag tycker inte att frågan om riksdagen skall ha de ena eller andra lokalerna skall avgöras på grundval av ett otillräckligt beslutsunderlag därför att inte anslag beviljats för ett visst ändamål. Man skall väl ändå här som på andra håll ha ett fullständigt beslutsunderlag. Detta får vi inte med mindre än att utredningsarbetet kan fortsätta, och förutsättningen för detta är att anslag beviljas i dag.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Fru talman! På första sidan av konstitutionsutskottets betänkande 1975/76:53 refererar utskottet riksdagsbeslutet den 28 maj 1975 och det uppdrag, som då lämnades, på följande sätt: "I första hand enligt alternativ 2 i Riksdagshusutredningen 1974 och återkomma till riksdagen med nytt förslag, om förvaltningsstyrelsen skulle finna att nya överväganden talar för andra lösningar eller om andra förhållanden framkommer som motiverar detta."

Detta fattar jag så att principbeslutet innebär att riksdagen skall flytta tillbaka och att man har räknat med kvarteret på andra sidan Stallkanalen. Men i uppdraget ligger också att överväga andra alternativ. Kan riksdagshusfrågan lösas på området mellan strömmarna, ingår det väl i principbeslutet att komma med ett sådant förslag. Så läser jag detta och anser mig läsa rätt.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Fru talman! Det är angeläget att frågan om riksdagens framtida förläggning inte blir en evighetsföljetong i den här kammaren. Vi har nu diskuterat frågan under dryga tio år. Samtliga de beslut som i olika sammanhang de facto har fattats om förläggningen har inneburit en återflyttning till Helgeandsholmen. Det beslut som riksdagen fattade den 28 maj förra året var ett definitivt beslut, såsom det formulerades, om återflyttning.

Må så vara att riksdagen självfallet inte i alla detaljer kunde ta ställning. När det gäller innebörden i lokaliseringsbeslutet råder dock ingen som helst tvekan: återflyttning skall ske till Helgeandsholmen.

Nu är varje riksdag suverän att fatta vilka beslut den vill. Det innebär att de av kammarens ledamöter som ogillade det beslut majoriteten tog förra året kan återkomma gång på gång och försöka få till stånd en ändring så länge de nu sitter kvar i riksdagen. Det är deras rätt. Så kan vi hålla på ett bra tag framåt.

Men jag frågar mig: Är detta verkligen rimligt? Några ledamöter i konstitutionsutskottet har avgivit ett särskilt yttrande som går ut på att det enligt deras mening finns handlingsfrihet beträffande framtiden. Som jag just sade, och som ordföranden i konstitutionsutskottet sade, är det riktigt. Varje riksdag kan fatta de beslut den finner för gott. Men vi kan ju inte ha en osäkerhet om den här frågan hur länge som helst. Därför måste de instanser som nu arbetar med projektet få sådan arbetsro att de verkligen kan göra ordentliga utredningar och fullfölja projekteringen. Rent tekniskt innebär det inga problem att riksdagen återvänder till Helgeandsholmen 1982.

I det särskilda yttrande tar man upp kostnadsfrågan och menar att kostnaderna för en återflyttning blir högre, ja, t. o. m. betydligt högre än vad som har beräknats tidigare. Att kostnader stiger för den här typen av projekt är vi dess värre vana vid i olika sammanhang. Tyvärr är det sällan möjligt att få fram helt hållbara kostnadsberäkningar när det gäller

en så här omfattande ombyggnad av ett äldre kulturskyddat hus.

Men hur viktig kostnadsaspekten än är så är den dock inte ensam avgörande för den lösning som riksdagen väljer. Det har sagts åtskilliga gånger i sammanhanget att vad det gäller är att skapa en både funktionell och representativ lösning för riksdagens framtida förläggning. Om vi då väljer att också fortsättningsvis ta i anspråk byggnader som tidigare har tjänat som lokal för riksdagen och som erbjuder en god miljö så är det möjligt att detta medför vissa ytterligare kostnader. Det har ingen ifrågasatt.

Men de som står för det särskilda yttrandet glömmar medvetet bort en sak, trots att den upprepade gånger har påpekats i utskottet. Även för alternativet Sergels torg gäller självfallet att det under den tid som har gått sedan det kostnadsberäknades sist har uppkommit kostnadsökningar.

Herr Lindkvist talar om att det skulle kosta 300–400 milj. kr. att flytta tillbaka till Helgeandsholmen i 1982 års penningvärde, om jag förstod honom rätt. Vi får inte, fru talman, glömma bort att vi har erbjudits att köpa riksdagens nuvarande hus av Stockholms kommun till det facila priset av 411 milj. kr. i 1974 års penningvärde. Jag utgår ifrån att vi skall äga det hus som riksdagen skall arbeta i och att vi inte skall gå in för någon form av förhyrning.

Herr Lindkvist räknar upp en rad åtgärder för att göra riksdagens nuvarande hus ännu bättre – det finns ju ändå där funktionella brister. Det skulle kosta en hel del pengar, men man har inte talat om hur mycket det kan röra sig om.

Sedan talar herr Lindkvist vagt om de expansionsmöjligheter som skulle finnas runt omkring det nuvarande riksdagshuset. Inte ett ord har sagts om kostnaderna för det. Jag är övertygad om att en sådan expansion inte skulle bli särskilt billig.

Vi kan alltså räkna med att kostnaderna för att stanna kvar här, som har glömts bort av dem som skrivit under det särskilda yttrandet, kommer att stiga på sådant sätt att det inte blir fråga om den stora skillnad i kostnader som en del vill göra gällande.

Återflyttningsoptionen erbjuder också betydligt större ytor än vad vi har till förfogande här. Det kan vara värt att komma ihåg det i en tid då alla talar mycket om riksdagens expansion.

Riksdagen har alltså förra året beslutat om återflyttning, och man har utgått ifrån det under hela det utredningsarbete som har bedrivits i den här frågan. Såvitt jag kan förstå har vi ingen anledning att inte vidhålla det principbeslutet och det förutsätter att vi nu beviljar det anslag på 6 milj. kr. som förvaltningsstyrelsen har äskat.

När det sedan gäller detaljerna för hur ombyggnadsalternativet skall utformas får riksdagen tillfälle att återkomma till dem många gånger i framtiden.

Fru talman! Jag vill uttrycka den förhoppningen att de grupper som nu motsätter sig en återflyttning och som ägnat så mycket tid åt att tala om vil-

ka nackdelar som är behäftade med att flytta till Helgeandsholmen i fortsättningen kommer att ägna sin kraft åt att bidra till att det ombyggda huset på Helgeandsholmen blir så funktionellt och bra som man vill göra gällande att Sergelstorgslokalerna i dag är.

Herr WICTORSSON (s):

Fru talman! Jag vill först och främst uttrycka min anslutning till det särskilda yttrandet av herr Svensson i Eskilstuna m. fl. i konstitutionsutskottets betänkande.

Redan nu ser vi att de årliga driftkostnaderna vid en återflyttning till Helgeandsholmen stigit med 50 % från 16 milj. kr. till 24 milj. kr. Driftkostnaderna vid Sergels torg uppgår till 20 milj. kr. Redan nu är alltså Helgeandsholmsalternativet 20 % dyrare.

Investeringskostnaderna för en återflyttning har stigit med 60 % från 122,5 milj. kr. till 195 milj. kr. Då bör man ha klart för sig att häri inte ingår räntekostnader under byggnadstiden, flyttningskostnader, grundförstärkning, skyddsrum, antikvarisk utredning och en massa andra saker. Det finns därför anledning att räkna med att de verkliga driftkostnaderna för riksdagshuset på Helgeandsholmen kommer att bli dubbelt så höga som för nuvarande riksdagshus.

Till det skall man lägga samhällets kostnader för att bygga om ett i dag fungerande kanslihus till riksdagshotell och för att bygga nya lokaler för kanslihuset.

Nog har enligt min mening det här ärendet förlorat kontakten med den noggranna kostnadsprövning som bör vara regel för all samhällsverksamhet.

Därtill kommer att såvitt nu kan bedömas funktionsdugligheten hos det blivande riksdagshuset inte synes vara bättre än hos det nuvarande. Huvuddelen av merkostnaderna förorsakas alltså av riksdagens önskan att slå vakt om monumentaliteten och avskildheten på Helgeandsholmen. På den punkten var ju herr Björcks i Nässjö inlägg här alldeles nyss ganska talande. Han underströk med all önskvärd skärpa att det var det representativa läget som var det viktiga.

Den fråga som vi borde ställa här i riksdagen är om detta ur samhällets synpunkt är den mest angelägna användningen av en kvarts miljard av skattebetalarnas pengar. Den frågan ställs inte i det betänkande vi har att behandla i dag. På grund av riksdagens beslut föregående år får vi inte utan ett nytt beslut av riksdagen detta belyst. Det är beklagligt.

Därför har det känts angeläget för mig att försöka tränga något djupare in i den här problematiken. Jag har kontaktat finansborgarrådet i Stockholm, John-Olof Persson, för att få hans syn på problemet Sergels torg–Helgeandsholmen, eftersom detta är ett gemensamt problem för riksdagen och Stockholms kommun. Herr Björck i Nässjö har ju nyss också varit inne på att det även gäller att ta hänsyn till kostnaderna för riksdagshuset vid Sergels torg.

Vid denna kontakt har borgarrådet Persson meddelat att han för Stock-

holms kommun är beredd att förhandla med riksdagen, dels om försäljning av det nuvarande riksdagshuset/kulturhuset vid Sergels torg till riksdagen, dels om att Stockholms kommun förvärvar f. d. riksdags-huset och riksbankshuset på Helgeandsholmen. Riksdagens förvärv av riksdagshuset/kulturhuset vid Sergels torg skulle kunna omfatta byggnaderna jämte den mark byggnaderna står på. Utgångspunkten för förhandlingarna skulle kunna vara den kostnad som byggnaderna dragit vid uppförandet, vilken i sin helhet upptagits i form av lån. Man skulle vara beredd att diskutera avdrag för under hyrestiden verkställda amorteringar på lånen. Stockholms kommun skulle sedan av riksdagen förhyra de nuvarande kulturhuslokalerna enligt samma principer som de enligt vilka riksdagen i dag hyr sina lokaler.

Produktionskostnaden för riksdagshuset/kulturhuset uppgick till 326,5 milj. kr. i 1971 års penningvärde. Någon indexreglering skulle inte behövas. Inte heller skulle det krävas någon ersättning för markvärdestegring. Stockholms kommuns hyra till riksdagen skulle kunna uppgå till 13,1 milj. kr. per år.

Herr Persson förklarade vidare att han var beredd, om riksdagen så önskade, att för Stockholms kommuns räkning förhandla om kommunens förvärv av f. d. riksdagshuset och riksbankshuset för ett pris som gav riksdagen en vinst i förhållande till det i nuvarande kalkyler negativa värdet 25 milj. kr. på dessa byggnader.

Det här, herr Björck i Nässjö, är en redovisning av de kostnader som herr Björck angav till 419 milj. kr. Det verkliga läget är alltså att Stockholms kommun är beredd att förhandla om ett pris till produktionskostnaden på 326,5 milj. kr. med avdrag för verkställda amorteringar på lånen och utan den indexuppräknings som herr Björck redovisar.

Enligt min mening skulle en sådan här uppgörelse med Stockholms kommun kunna ge följande fördelar:

1. Staten skulle inte behöva investera i riksdagshusets ombyggnad och nybyggnad av kanslihus – en besparing på lågt räknat 300 milj. kr., samtidigt som de årliga driftkostnaderna för riksdagen bibehölls på den nivå de har i dag.

2. Helgeandsholmens karaktär och miljö skulle kunna bevaras som i nuvarande stadsbild.

3. Riksdagen skulle få möjlighet att förutsättningslöst pröva frågan om ett nytt riksdagshus med hänsyn till funktion och kostnad samtidigt som riksdagen skulle kunna bli herre i eget hus här vid Sergels torg.

Det här är exempel, herr Björck, på den typ av utredningar, den typ av förhandlingar som riksdagsbeslutet förra våren förhindrade, och ett exempel på den typ av utredningar som vi som stödde den andra linjen ville förverkliga med vårt ställningstagande.

Jag har, fru talman, velat anföra de här synpunkterna för den fortsatta debatten i ärendet inför det slutliga ställningstagandet som måste komma 1977. I dag har jag inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

Herr BJÖRCK i Nässjö (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag måste säga att det är ett märkligt förfaringssätt när Stockholms stad lämnar anbud till Sveriges riksdag genom herr John-Olof Perssons förlängda arm herr Wictorsson. Jag vet inte hur det brukar gå till i Stockholms stadshus, men om det normalt går till på det här sättet kan jag förstå vissa av de problem som huvudstaden i dag dras med.

Om det nu är så att Stockholms kommun har ett seriöst intresse av att ta upp en förhandling med oss, så skall det ske genom normala kanaler och inte genom herr Wictorsson. Den summa jag nämnde är den summa som herr John-Olof Persson i annat sammanhang har angivit i ett erbjudande till riksdagen. Vill herr Persson nu slå av omkring 100 miljoner på priset, så är det naturligtvis intressant. Men jag har en känsla av att herr John-Olof Persson inte alldeles ensam tillsammans med herr Wictorsson kan representera Stockholms kommun. Saken får nog i så fall tas upp den normala vägen.

Jag vill, fru talman, på nytt konstatera att vi har diskuterat den här frågan gång på gång under drygt tio år, och varje beslut i sakfrågan som fattats av olika instanser har gått ut på att riksdagen skall flytta tillbaka till Helgeandsholmen. Någon gång måste vi ändå fatta ett definitivt beslut som alla accepterar som slutgiltigt.

Jag är övertygad om, fru talman, att om vi fattar ett beslut nästa höst, ifall vi får förmånen att komma tillbaka hit, så kommer herr Wictorsson och hans supportrar att säga: Det var inget definitivt beslut. Och så kommer man att ta upp frågan 1978, 1979, 1980, 1981 och 1982, ända till dess att talmannen slår klubban i bordet i det ombyggda huset på Helgeandsholmen. För man vill ju inte tillbaka – det är väl lika bra att erkänna det i stället för att hålla på och sabotera en vettig lösning av denna fråga. Det är väsentligt att vi får goda arbetsmöjligheter om vi flyttar tillbaka till Helgeandsholmen. Det eviga förhalande som man nu ägnar sig åt från visst håll är icke ägnat att bidra till en god lösning för riksdagen i framtiden.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Detta är ett märkligt sätt att lämna ett bud, säger herr Björck i Nässjö. Men hur skall man i Sveriges riksdag kunna få en seriös diskussion i riksdagshusfrågan, om vi inte har möjlighet att ta fram de sakuppgifter som är nödvändiga för debatten? Och det omöjliggörs genom det beslut riksdagen själv fattade förra våren, att det skall ske i den normala beredningsgången. Vi som sitter här är ju med det ansvar vi har för vårt mandat som riksdagsmän skyldiga våra väljare och uppdragsgivare att försöka sätta oss in i ärendena. Och jag kan inte se att det är något fel om en riksdagsledamot ställer en fråga till finansborgarrådet i Stockholms kommun och får ett svar på den frågan. Därmed nog sagt om dessa anmärkningar.

Herr Björck representerar ett parti som i andra sammanhang försöker

göra sig till tolk för sparsamhet med statens medel. Men när han i denna debatt konfronteras med den faktiska verkligheten – som innebär att han när det gäller kostnaderna för att förvärva huset här vid Sergels torg har fel på 80 milj. kr. och att det beslut som riksdagen har fattat inneburit att kostnaderna på ett år beräknas ha stigit med 60 % och de årliga driftkostnaderna med 50 % – så har herr Björck inget intresse av att diskutera detta projekt från ekonomisk synpunkt. Det får tala för herr Björcks ståndpunkt i denna fråga.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag har i detta som i andra sammanhang allt intresse av att kostnaderna hålls nere. I denna fråga talar jag inte bara för mitt parti utan också för utskottsmajoriteten som gått på linjen att vi skall flytta tillbaka till Helgeandsholmen. Det är faktiskt bara en enda person i utskottet som har reserverat sig för att vi definitivt skall stanna kvar här.

Fru talman! Herr Wictorssons sifferlek är inte korrekt. Även om herr Wictorsson påstår att kostnaderna har stigit med 80 milj. kr. vid en återflyttning till Helgeandsholmen, så har herr Wictorsson inte talat om hur kostnaderna har utvecklats sedan de senaste beräkningarna gjordes för Sergelstorgsalternativet. Han har inte brytt sig om att nämna vad den expansion skulle kosta som det talats så mycket om av dem som var i minoritet i kammaren förra året. I stort sett vartenda hus häromkring har de räknat in i sina expansionsplaner, alltifrån femte höghuset till de hus som ligger alldeles över gatan. Vad skulle detta kosta, herr Wictorsson? Kan vi inte få någon siffra på det också, innan vi börjar göra jämförelser av det här slaget?

Jag är medveten om att det är svårt att göra kostnadsberäkningar som håller exakt för en sådan ombyggnad som det här är fråga om och när det rör sig om en så pass lång tidsperiod som är fallet. Jag tror inte att någon klarar av den saken. Vi får vara beredda på att det blir en viss osäkerhet i beräkningarna.

Slutligen vill jag säga att om Stockholms kommun och borgarrådet John-Olof Persson är intresserade av att riksdagen antar det bud som borgarrådet nu genom herr Wictorsson så generöst har presenterat kammaren, så skulle väl herr John-Olof Persson ha kunnat kontakta utskottet eller förvaltningsstyrelsen under den långa tid som gått sedan riksdagen den 28 maj förra året fattade beslut i denna fråga. Då skulle vi ha kunnat ta med det nya "anbudet" i vår bedömning. Det är inte möjligt nu. Det här spelet har bara ett syfte, fru talman, och det är att vi skall skjuta upp saken ytterligare ett år.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Bara en ledamot av konstitutionsutskottet har reserverat sig för ett kvarstannande vid Sergels torg, säger herr Björck. Jag vill då erinra herr Björck om att konstitutionsutskottet föregående år föreslog

att man skulle göra en förutsättningslös utredning på dessa punkter, vilken bl. a. skulle innebära att man tog kontakt med Stockholms kommun. Förslaget avlogs den gången av en majoritet i riksdagen, till vilken jag förmodar att herr Björck hörde.

Jag har aldrig givit sken av att ha gjort en fullständig kostnadsberäkning i detta ärende. Hur skall en enskild riksdagsledamot ha möjlighet att göra det?

Däremot har vi begärt att utredningar om detta skulle göras genom förvaltningsstyrelsens försorg. Omröstningen om detta har vi förlorat, men vi måste självfallet ha möjlighet att kämpa för vår linje trots detta.

Jag har med utgångspunkt i detta inte ställt något förslag om att riksdagen skall anta anbudet eller att riksdagen i dag skall fatta ett beslut i frågan. Jag har framfört dessa synpunkter för att vi skulle få till stånd en diskussion inför det beslut som måste fattas 1977.

Jag noterar fortfarande att herr Björck inte reagerar särskilt starkt inför de upprepade felaktigheter i kostnadsunderlaget som han bygger sin egen argumentering på. Det tycker jag är talande, och det beklagar jag. Därför, fru talman, hoppas jag att den kommande tiden fram till 1977 skall ge oss förutsättningar för en mer allsidig debatt i detta ärende än vad som varit möjligt att föra med utgångspunkt i det material vi har att ta ställning till i dag.

Herr WÄRNBERG (s):

Fru talman! Jag hade först inte tänkt begära ordet, men jag har en känsla av att det behöver pratas litet ekonomi även av företrädare för den andra sidan och inte bara av herr Lindkvist.

Låt mig börja med att uttrycka min stora förvåning över den förhandlingsomgång som herr Wictorsson satte i gång och över de siffror han nämner. I den pärm jag här håller upp ligger en skriftlig offert från Stockholms kommun, slutande på 411 milj. kr., om man vill köpa fastigheten, varav 109 milj. kr. avser tomtmark och resten hus. Jag vet inte om man skall ta offerter från Stockholms kommun på allvar eller om man skall låta någon som inte har förhandlingsuppdraget förhandla å riksdagens vägnar. Det känner jag inte till. Men här finns i alla fall en offert. Den redovisades för riksdagen i fjol.

Offerten slutar som sagt på 411 milj. kr. för köp av fastigheten. Om riksdagen skulle äga fastigheten och all dess komplicerade utrustning skulle riksdagen ha fått bygga upp en egen organisation för att förvalta fastigheten. Man föredrog därför hyresalternativet. Men jag medger utan vidare att ägaralternativet är det som man skall jämföra med, och det kommer jag också att göra om en stund, när jag kommer in på de ekonomiska frågorna. Här har sagts att det har blivit så enorma felräkningar och att man har gjort så tokiga bedömningar. Låt mig litet närmare granska det.

Herr Lindkvist sade någonting om att en flyttning till Helgeandsholmen skulle kosta 300 eller 400 milj. kr. Det kan den mycket väl göra om

vi får en inflationsutveckling som vi inte har en aning om i dag. Men då tror jag att den mark som det nuvarande riksdagshuset ligger på också kommer att stiga i pris. När långtidskontraktet en gång går ut kommer vi därför att få helt andra kostnader här.

Herr Lindkvist är missbelåten med att hans experter inte har kommit till tals, och det tycker jag också är synd. Jag har inga andra experter att falla tillbaka på än byggnadsstyrelsen. Jag kan inte själv räkna ut detta utan litar på att byggnadsstyrelsens uträkningar är riktiga.

Enligt de papper som finns i dag har byggnadsstyrelsen kommit fram till att investeringskostnaderna kommer att stiga med 31,7 milj. kr. efter 1974 års penningvärde. Byggnadsstyrelsen har försökt förklara vad det beror på.

Man kan nog säga att 6 milj. kr. beror på felräkningar. Men 13 milj. kr. kan hänföras till att man vill byta ut alla ledningar i det gamla huset. I och för sig hade de dugt några år till, men när man gör detta arbete vill man samtidigt byta ut dem. Vidare har programmet utökats. Man har gjort nya beräkningar av vad som går åt för rummen. Dessutom har man tagit med monumentvård för någon miljon och satt in energibesparande grejer i huset för 3 milj. kr. Kompletteringar gick på 8,5 milj. kr., byte av ledningar sålunda 13 milj. kr., energibesparande åtgärder 3 milj. kr. och monumentvård 1 milj. kr. Därmed är man uppe i drygt 31 milj. kr.

Det är hela den kostnadsfördyring som byggnadsstyrelsen har kommit fram till. I och för sig kan man naturligtvis kritisera att beräkningarna inte gjordes grundligare från början och att man t. ex. inte tidigare insåg att ledningarna behövde bytas ut.

Att detta slår igenom i årshyran kan man inte komma ifrån. Men vad är det mer som slår igenom i årshyran när man talar om en 50-procentig höjning? Jo, man räknar också avskrivningarna på ett annat sätt nu. Tidigare räknade man avskrivningarna på samma sätt som Stockholms kommun räknar sina avskrivningar. Då gick avskrivningarna för nybygget på Helgeandsholmen på ungefär 500 000 kr. Nu har man sagt att vi bör räkna med en avskrivning på 60 år, dvs. 1,67 %. Därmed är avskrivningarna uppe i drygt 3,2 milj. kr. Här finns alltså 2,7 milj. kr. i helt fiktiva kostnadsökningar. Avskrivningarna är riktiga, tycker vi, för huset är kanske värdelöst efter 60 år. Men det är nog det här huset också. Nu skrivs det ned med bara 0,42 % per år.

Resten av kostnaderna beror på att vi har haft en 20-procentig inflation sedan kostnaderna beräknades 1974 fram till dagsläget. Där ligger hela kostnadsökningen, och den är inte så rasande märkvärdig.

Detta har byggnadsstyrelsen alltså räknat ut. Jag kan inte svära på byggnadsstyrelsens ord, men jag kan inte heller svära på att den kostnadsfördyring på 300–400 milj. kr. som herr Lindkvist har kommit fram till är riktig.

Men när man jämför kostnaderna enligt de olika alternativen bör man kanske räkna på att vi skulle äga det här huset, och då kan jag inte

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

finna annat än att vi måste gå efter den offert som vi har fått av Stockholms kommun. Jag har inte haft någon möjlighet att räkna på det bud som herr Wictorsson har framfört i kväll och som jag nu för första gången hör – det har inte framförts vid de förhandlingar vi har haft med Stockholms kommun. Men om det skulle kosta 411 milj. kr. i 1974 års värde att köpa detta hus, så kommer hyran i detta hus – jag avstår från att räkna om beloppet till aktuellt penningvärde – att bli 43 milj. kr., i fall vi räknar med normala avskrivningar och räntor. I den offert jag talat om var Stockholms kommun beredd att betala 11 milj. kr. Till min häpnad hör jag att beloppet i dag stigit till 13 milj. kr. Dessutom finns några affärer som är uthyrda till andra och som kan ge en eller ett par miljoner. Det betyder att vi skulle kunna få in 13 miljoner. Om man drar den summan från 43 miljoner, blir årshyran 30 miljoner vid köp av detta hus. Detta skall jämföras med kostnaderna om 24 miljoner i dagsläget på Helgeandsholmen, där vi också kommer att äga huset – det är kostnaderna vid äganderätt på båda ställena som bör jämföras.

När Stockholms kommun i dag är beredd att hyra ut lokalerna för mindre än 20 milj. kr. trots att den verkliga kostnaden skulle vara drygt 30 miljoner, kan jag inte förstå annat än att Stockholms kommun kommer att ta igen detta när långtidskontraktet löpt ut. Det måste också ske av den anledningen att man i dag räknar med en nedskrivning på mellan 500 000 och 600 000 kr., och så småningom måste det tas igen. Vad som kommer att hända när 25 år förflutit är det ingen som vet. Men nog tror jag att de kostnader jag här redovisat måste tas igen någonstans, och det kan endast ske genom att markvärdet kommer att stiga.

Det är naturligtvis möjligt att räkna upp en massa saker som inte finns med i kostnadsberäkningarna. Dit hör exempelvis planeringen av marken i annat skick än den i dag befinner sig i. Dit hör också den teletekniska utrustningen. Byggnadsstyrelsen har i sitt förslag räknat upp en massa sådana saker. Man har samtidigt räknat med att en viss del av den utrustning som finns i det här huset borde kunna föras över till det nya. Men 9 milj. kr. av de kostnader som finns i bilaga 2 är sådant som omgående måste läggas på hyreskalkylen. Det har man också gjort, och man är därmed uppe i 195 milj. kr. Sedan kan man naturligtvis diskutera huruvida det är möjligt att föra över någon större del av utrustningen i det här huset till det nya. Men man måste också fråga sig hur mycket av denna utrustning som är försliten när vi varit i det här huset i 12 eller 13 år och måste bytas ut även här. Hur det förhåller sig med den saken vet vi ingenting om. Enligt byggnadsstyrelsens förslag måste man alltså lägga på 9 milj. kr. redan i dag för huset på Helgeandsholmen, och jag har ingen anledning att gå på någonting annat.

Men det viktigaste av allt är att man i dag jämför hyrorna på Helgeandsholmen och vid Sergels torg och säger att hyran på det ena stället är 24 milj. kr. och på det andra 20 milj. kr. om man lägger till kostnaderna för det eftersatta underhållet på Helgeandsholmen. Man tar alltså dessa två saker som jämförbara ting, vilket de inte är. På Helgeandsholmen har vi många

flera rum och mycket större ytor. Per kvadratmeter ligger Helgeandsholmen, även enligt det nya alternativet, under Sergelstorgsalternativet. Det fattas här ungefär 6 000 m² för att täcka de behov som i dag säges vara oundgängliga. Vi vet inte om det går att få tag på dessa 6 000 m² här. Det är förmodligen möjligt, men till helt andra priser än vid Helgeandsholmen. Priset är minst 200 kr. högre per kvadratmeter i de nybyggda fastigheterna här omkring. Vi har ett expansionsbehov på 10 000 à 15 000 m² framför oss. Vid Helgeandsholmen kan vi få dessa utrymmen till en helt annan kostnad än i de kontorsfastigheter som nu har byggts runt Sergels torg. Vi har ingen aning om vad de kostnaderna kommer att bli, men vi vet vad det kostar att förhyra de lokalerna i dag och vad det kommer att kosta om fem år. Det ligger åtskilligt över de kalkyler som nu föreligger. Det blir alltså enorma kostnadsökningar här uppe, plus att man naturligtvis får räkna med ombyggnader o. d. Redan i dag ligger förslag inne på över 1 milj. kr. för att öka säkerhetsanordningarna i detta hus. De skall självfallet också byggas där nere, men hur man än vrider och vänder på steken så kommer kostnaderna förmodligen att vara likvärdiga för de här byggnaderna – om inte inflationsutvecklingen blir helt katastrofal. Men om inflationsutvecklingen blir ungefär vad man tror den skall bli kommer kostnaderna för de här byggnaderna antagligen att vara likvärdiga, och då är det andra bedömningar än ekonomiska som skall avgöra om man vill ha riksdagen vid Sergels torg eller på Helgeandsholmen.

Med detta, fru talman, har jag velat klargöra de ekonomiska frågorna, som byggnadsstyrelsen utrett.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag skall inte tvista med herr Wärnberg om huruvida man skall karakterisera kostnadsskillnaderna som felräkningar eller kostnadsökningar. Verkligheten är ändå att i de redovisningar vi fått i riksdagen har investeringskostnaden ökat med 60 milj. kr. och de årliga driftkostnaderna med 50 % från förra året.

Herr Wärnberg för ett omfattande resonemang omkring vilka fruktansvärda kostnadsstegringar det kommer att innebära om vi väljer att stanna kvar vid Sergels torg. Jag har redovisat synpunkter som pekar på att den offert som herr Wärnberg åberopar redan i dag kan minskas med ungefär 70–80 milj. kr. när man tar diskussion med den part man skall förhandla med i sammanhanget. Och, herr Wärnberg, det var om dessa förhållanden vi föregående år, med utgångspunkt i denna offert, krävde att man skulle ta en diskussion med Stockholms kommun. Men detta avvisades då av riksdagen.

Till sist, herr Wärnberg, kan vi diskutera kostnader fram och tillbaka, men i dag har vi ett riksdagshus som fungerar, och som förmodligen fungerar bättre än de flesta riksdagshus i världen. Är det då befogat att vi av samhälleliga medel satsar ytterligare kanske 300 à 400 milj. kr. för att bygga ett nytt riksdagshus på Helgeandsholmen? Den frågan har inte herr Wärnberg besvarat.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Wictorsson kom med siffran 300 à 400 milj. kr., fullständigt gripen ur luften. Den finns inte underbyggd på något sätt mer än möjligen genom samtal med någon expert som hitintills är anonym.

De kostnader jag talat för har framräknats av byggnadsstyrelsen. Vad inflationsutvecklingen blir vet inte vi, och det vet inte herr Wictorsson heller. Därför skall man inte dra växlar på att det blir en våldsam inflationsutveckling.

Vi skall alltså sätta oss ned och diskutera med Stockholms kommun. Är Stockholms kommun hästhandlare? Är dess offerter inte att ta på allvar? Vi har frågat om detta är deras bud och visst är det deras bud. Vi har blivit övertygade om att detta är vad Stockholms kommun behöver ha för att få det att gå ihop. Kommunen har talat om för oss att man under många år har subventionerat Sveriges riksdag med många miljoner per år. Det kan inte Sveriges riksdag godta. Då säger vi: Nu vill vi ha en offert. Vad kostar detta för att det skall gå ihop för er? Och vi får en offert. Skall man i det läget komma med ett motbud och säga: Ni får inte så mycket, ni får nöja er med si eller så mycket i stället? Så bör förhandlare för Sveriges riksdag enligt min mening inte göra. Men det är möjligt att vi är dåliga förhandlare, och jag vill inte påstå att vi har klarat denna fråga bra. Jag hör ju f. ö. här i debatten att det finns mycket bättre förhandlare än vi, och det är tänkbart att vi måste anlita experter nästa gång vi skall förhandla med Stockholms kommun i något ärende. Vi tycker emellertid att vi hitintills i denna fråga har haft mycket bra förbindelser med Stockholms kommun – vi har inte haft några motsättningar att tala om.

Jag vill givetvis hålla med om att vi befinner oss i ett bra hus. Jag har aldrig bestritt det. Men konstitutionsutskottet meddelade i fjol att vi nu hade att emotse en mycket stark expansion, och en sådan kan inte detta hus klara av utan att man gör mycket stora ombyggnader, bygger tunnlar, disponerar kulturhuset och skapar förtursrätt i privata byggen runt Sergels torg. Från säkerhetssynpunkt är det heller inte bra att det för vem som vill går hur lätt som helst att ta sig in i huset på 38 ställen. Det är möjligt att riksdagen skall arbeta i ett öppet hus, men den frågan diskuterade vi i fjol och jag vill inte ta upp den igen. F. n. föreligger i varje fall i enlighet med önskemål från polisen ett förslag om anslag med miljontals kronor för säkerhetsåtgärder i detta hus.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Förra året förutsåg konstitutionsutskottet en stark expansion för riksdagen. Och man förutspådde att denna expansion skulle komma att kräva sådana åtgärder när det gäller riksdagshuset vid Sergels torg att detta alternativ var helt otänkbart. Vi har emellertid inte fått någon redovisning av dessa åtgärder, och vi har inte fått möjlighet att diskutera realismen i förutsättningarna att klara dem, eftersom riksdagen

inte biföll konstitutionsutskottets i samband härmed framlagda förslag om utredning av förhållandena.

Till herr Wärnberg vill jag säga att jag inte tror att vi behöver använda uttryck som "hästhandlare" när vi i riksdagen diskuterar denna fråga för att komma fram till ett ställningstagande. Jag har fullt förtroende för herr Wärnberg som förhandlare å riksdagens vägnar med Stockholms kommun. Men det förtroendet kan ändå inte utesluta möjligheten att det finns andra kontakter att pröva för att få fram material i ärendet.

Herr Wärnberg säger till sist att siffran 300–400 milj. kr. är fullständigt gripen ur luften. Förvaltningsstyrelsen har visserligen redovisat att ombyggnad och nybyggnad på Helgeandsholmen kostar 195 milj. kr., men detta förutsätter att vi rymmer ut kanslihuset. Ombyggnadskostnaderna för kanslihuset för att det skall kunna fungera som riksdagshotell finns också med i denna kostnadsberäkning. Men var finns kostnadsberäkningen för det nya kanslihus som vi måste bygga när vi lämnar de kanslihuslokaler som – såvitt jag kan förstå – i dag fungerar effektivt? Detta har inte redovisats, och lägger man till den kostnaden kommer man lågt räknat och utan hänsyn till någon inflation upp i storleksordningen 300–400 milj. kr. i samhällsekonomisk kostnad. Det är vad det kostar att bygga ett nytt riksdagshus och lämna huset vid Sergels torg som hittills ingen med någon kraft har kunnat påstå inte fungerar, och det är ändå huvudfrågan i denna debatt.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Fru talman! Nu börjar jag förstå varifrån man fått siffran 300–400 milj. kr. Man räknar in nybyggen även för andra. Men det gäller ju då nybyggen som i alla fall hade kommit till stånd. Byggnadsstyrelsen har under decennier undan för undan förvärvat fastigheter i denna del av staden för utflyttning av kanslihuset. Det är möjligt att flyttningen sker två tre år för tidigt – man borde kanske ha väntat ytterligare några år. Men om inflationsteorin står sig skulle det ju ha blivit ännu dyrare att bygga upp dessa hus, och detta skulle också kunna räknas som fördel i detta sammanhang.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Jag begärde ordet när herr Björck i Nässjö kom med sina fantasiuppgifter angående kostnaderna. Det måste jag ta såsom ett bevis för att man har intresse av att hålla nere kostnaderna för det ena alternativet och hålla upp kostnaderna för det andra alternativet bara därför att man skall få den svenska riksdagen att tro att det inte kostar på långt när så mycket som det i verkligheten kommer att kosta. Nu har detta ganska klart redovisats, och jag behöver inte offra mycket tid på det.

Jag är ledsen över att behöva säga att herr Wärnberg, som jag känner som en klok, duktig och affärsbegåvad person, tar för givet att man inte skulle kunna förhandla med Stockholms kommun om ett bättre

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

bud än ett som man får på ett papper på ett tidigt stadium. Jag kan inte ta detta såsom annat än bevis för att man inte har intresse av att redovisa tillräckligt låga kostnader för att ha motiv för att stanna på detta ställe.

Jag är angelägen om att säga att jag betraktar det såsom en väsentlig svårighet att säkerhetsförhållandena är så besvärliga i denna fastighet. Man måste göra något åt dem – det är jag fullt medveten om. Å andra sidan är jag också medveten om att det hade varit önskvärt att de som utreder och redovisar kostnaderna hade kunnat komma med sådana uppgifter att man kunde tro att de är någorlunda riktiga.

Jag har vid fyra olika tillfällen i finansutskottet tvingats avge ett särskilt yttrande. När regeringen säger att vi måste göra det och det och sätta i gång stora utredningar för att skaffa lokaler för kanslihuset, därför att riksdagen har beslutat att återflytta till Helgeandsholmen, kan man inte såsom herr Wärnberg säger hävda att kanslihuset skulle ha behövt lokaler i alla fall. Jag måste ju lita på vad regeringen anför i sina propositioner. Därför har jag avgivit mina särskilda yttranden.

Nu har jag inte anledning att säga mycket mer, för jag förstår att vare sig det blir efter kloka ekonomiska linjer eller efter okloka kommer man tydligen i alla fall att flytta tillbaka till Helgeandsholmen. Då är min förhoppning bara att man gör förhållandena där sådana att man inte i framtiden kommer att ångra sig bitterligen. Mycket svåra problem måste nämligen lösas, om man verkligen skall få ett riktigt fungerande hus där borta. Att det kommer att kosta mycket mer pengar än vi hittills har fått reda på kan vi vara ganska övertygade om.

Eftersom man nu inte har redovisat tillräckligt intressanta alternativ på det ena hållet och inte tillräckligt kostsamma alternativ på det andra hållet, kan jag i detta läge inte annat än instämma i herr Lindkvists yttrande. Jag kommer också att rösta på hans motion.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Fru talman! Nej, herr Löfgren, jag har inte kommit med några fantasisiffror. I mitt första anförande åberopade jag blott en enda siffra, nämligen den summa som Stockholms kommun hade begärt i köpeskilling för det hus där vi nu befinner oss. Den siffran är måhända en fantasisiffra, men den står i så fall Stockholms kommun för.

Däremot tycker jag att det är märkligt att de som vill stanna kvar vid Sergels torg kräver av konstitutionsutskottet och av förvaltningsstyrelsen att de skall komma med detaljerade kostnadsberäkningar, som sträcker sig fram till 1982, och att varje belopp skall vara helt korrekt beräknat, samtidigt som herr Wictorsson tillåter sig att höfta till kostnaderna till 300–400 milj. kr. för en återflyttning. Tala om prutmån och fantasisiffror, när man gör beräkningar med en marginal på 100 milj. kr.!

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Jag håller fortfarande fast vid att det är fantasisiffror som

presenteras, siffror som vi inte kan ta på allvar. Hade riksdagen haft tillräckligt erfarna, affärsmässiga förhandlare så hade det säkerligen funnits en helt annan siffra att redovisa.

Och här är det ju fråga om att riksdagen skall äga marken. Ja, skall vi då utgå ifrån att riksdagen skall betala för en mycket dyrbar tomt vid Sergels torg, medan däremot marken på Helgeandsholmen inte skall tas upp till någon som helst kostnad? Med det sättet att räkna gör man en snedvriden ekonomisk kalkyl. Mot den bakgrunden ser jag ingen anledning gå ifrån uppfattningen att man här rör sig med fantasisiffror.

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Fru talman! Om siffran 411 miljoner enligt herr Löfgren är en fantasisiffra – det är alltså den siffra som Stockholms kommun själv har angivit – då är nog också de siffror som herr John-Olof Perssons ombud herr Wictorsson nu kommer med i lika hög grad fantasisiffror.

Överläggningen var härmed slutad.

Fru TREDJE VICE TALMANNEN:

Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2536 av herr Lindkvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lindkvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 2536.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lindkvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 210
Nej – 80
Avstår – 11

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reserva-

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Riksdagens
lokalfrågor på
längre sikt*

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Provisorisk inomregional skatteutjämningsreform

tionen av herr Berndtson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna godkänner konstitutionsutskottets motivering i betänkandet nr 53 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarerna godkänt utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen av herr Berndtson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 232
Nej - 28
Avstår - 41

§ 8 Provisorisk inomregional skatteutjämningsreform

Föredrogs finansutskottets betänkande 1975/76:39 med anledning av motion om en provisorisk inomregional skatteutjämningsreform.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:940 av fru Söder m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om kompletterande direktiv till utredningen om skatteutjämningsbidrag rörande provisorisk lagstiftning för landstingen i enlighet med vad som i motionen anförts.

Utskottet hemställde

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:940 begärde att regeringen gav 1975 års utredning om skatteutjämningsbidragen i uppdrag att skyndsamt pröva möjligheterna att lagstiftningsvägen skapa förutsättningar för en inomregional skatteutjämning.

Reservation hade avgivits av herr Hermansson (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:940 skulle anhänga att regeringen gav 1975 års utredning om skatteutjämningsbidragen i uppdrag att framlägga förslag som möjliggjorde en utjämning av de ekonomiska och sociala villkoren för medborgarna i de olika kommunerna - i så god tid att den önskvärda omfördelningen kunde genomföras under 1977.

Herr CLAESON (vpk):

Fru talman! Förslaget om en inomregional skatteutjämningsreform har blivit mycket uppmärksammat och går tillbaka till problem i Stockholms läns landsting och de stora skillnaderna mellan hög- och lågskattekommunerna. Idén, som sedan flera år tillbaka diskuterats i Stockholm, har fått stor publicitet och har framställts som en radikal lösning för att sänka skatterna och skapa rättvisa mellan skattebetalare i olika kommuner. Förslagsställarna vill göra det möjligt att i viss utsträckning utjämna skatteskillnader inom olika regioner. Som exempel på hur det kan gå till har nämnts att man genom att höja landstingsskatten med 1 kr. kan bilda en fond att användas till att sänka skatterna i högskattekommunerna.

Ett system för interregional skatteutjämning mellan kommuner inom ett och samma landstingsområde kan emellertid inte isolerat lösa de grundläggande problem som i sin tur åstadkommit svårigheterna. Om inte andra åtgärder vidtas kan en sådan åtgärd i stället bidra till att konservera nuvarande förhållanden och försvåra en genomgripande förändring. De problem som sammanhänger med den olikartade utvecklingen inom olika kommuner kan inte lösas utan en ändrad kostnadsfördelning mellan stat och kommun.

Även förhållandet mellan statlig och kommunal beskattning måste förändras, liksom vi måste ha en annan näringspolitik och en ny regionalpolitik. Vänsterpartiet kommunisterna har sedan många år ställt en rad förslag till åtgärder för att förbättra kommunernas ekonomiska situation, förslag som också skulle bidra till större rättvisa mellan kommunerna. Jag vill erinra om några exempel på sådana förslag, som även med hänsyn till pågående utredningar och en total översyn av kostnadsfördelningen ganska snabbt kan genomföras.

Det gäller den allmänna arbetsgivaravgiften, som är mycket kännbar för kommuner och landsting. Vpk har krävt att dessa befrias från skyldighet att erlagga allmän arbetsgivaravgift. Det gäller bolagens skatter till kommuner och landsting, som visar en nedåtgående trend samtidigt som skattebördan ökar för fysiska personer. Här har vpk bl. a. föreslagit en ändring av gällande avdragsvillkor för avsättningar, fonder och investeringar och en extra bolagsskatt i syfte att finansiera ökade insatser till kommuner och landsting.

Det gäller, för att ta ytterligare exempel, kravet på att staten skall överta personalkostnaderna vid barnstugorna och att ett statligt grundbidrag skall utgå till pensionärernas bostadstillägg. Tyvärr har övriga riksdagspartier ganska nyligen varit med om att avslå olika vpk-motioner med sådant innehåll. Det hade varit mera meningsfullt att rösta för dessa förslag och beställa åtgärder från regeringen än att avslå dem eller ånyo överlämna dem till pågående utredningar.

Det måste vara en statlig uppgift att hjälpa de mest utsatta kommunerna. Den statliga inkomstskatten är progressiv och drabbar inte låginkomsttagarna så hårt som höjda kommunal- och landstingsskatter gör.

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Provisorisk inomregional skatteutjämningsreform

Torsdagen den
20 maj 1976

*Provisorisk inomre-
gional skatteutjäm-
ningsreform*

Dessutom har kommuner och landsting inte möjlighet att som staten skärpa skatter på bolagsvinster, stora förmögenheter och spekulationsvinster. Det är alltså staten som kan åstadkomma de pengar som behövs för att utjämna skatten mellan olika kommuner.

Att bygga upp ett provisoriskt utjämningssystem, som innebär att de välbärgade kommunerna med en begränsad skattehöjning kan köpa sig fria från socialt ansvar, är inte förenligt med en genomtänkt regionalpolitik. Ett inomregionalt skatteutjämningssystem kan även få andra icke önskvärda effekter. Flera kommuner med lägre skattekraft än genomsnittet skulle inte få något bidrag, då det inte finns något direkt samband mellan skattekraft och utdebitering. Dessa skulle i stället kunna bli givande part. Systemet skulle heller inte ta hänsyn till de varierande förutsättningarna inom kommunerna när det gäller att upprätthålla likvärdig kommunal service. Låginkomstagare som bor i rika kommuner skulle drabbas av den högre utdebitering som görs för att finansiera utjämningen. Utjämningseffekterna skulle även bli mycket begränsade.

Det förhållandet att ett inomregionalt skatteutjämningssystem icke är invändningsfritt och att det är orealistiskt med hänsyn till landstingets pressade ekonomiska situation får inte betyda att inget görs för att minska de mest utsatta kommunernas bördor. Det är därför angeläget att den utredning som nu har direktiv att utreda det statliga skatteutjämningssystemet påskyndar sitt arbete. Tilläggsdirektiv som aktualiseras genom riksdagsmotionen får icke leda till att utredningsarbetet drar ut på tiden. Det mest angelägna nu är att pröva vilka åtgärder som skall vidtas från statsmakternas sida för att man snabbt och effektivt skall kunna hjälpa de mest utsatta kommunerna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Hermanssons reservation vid betänkandet.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! Finansutskottets betänkande nr 39 behandlar en motion om en provisorisk inomregional skatteutjämningssystem. Den här motionen väcktes under den allmänna motionstiden av mig och ett antal centerpartister från Stockholms län.

Utgångspunkten för vår motion har varit situationen i Stockholms län. Den snabba expansionen under 1960-talet och början av 1970-talet har lett till stora ojämlikheter mellan denna regions skilda delar. Bl. a. har den snabba befolkningstillväxten medfört stora krav på kommunal service, stora insatser som kräver kapitalresurser när det gäller byggande av bostäder, skolor, daghem, gatunät och andra kommunala anordningar. Expansionen har inte skett jämnt i hela regionen. Vissa kommuner har drabbats mycket hårdare än andra. Man har haft en befolkningstillväxt som har överstigit kommunernas förmåga att klara detta med bibehållen

god ekonomi. Vi har följaktligen fått rika och fattiga delar i denna region, vilken som helhet är en av landets rikaste. Invånarna har till följd av detta kommit att leva under olika förhållanden. Att bygga ut den kommunala servicen är ju beroende av vilka ekonomiska resurser som kommunerna har.

Speciellt tydligt framstår detta i de mest expansiva kommunerna, där man trots en mycket hög utdebitering och stora ansträngningar i övrigt har en i förhållande till många andra kommuner svagt utbyggd kommunal service. I denna typ av kommuner är skattekraften oftast lägst. Behoven står alltså inte i relation till förmågan att tillgodose dem. Befolkningssammansättningen dikterar i hög grad behoven av kommunala insatser. Många barn liksom ett stort antal äldre fordrar omfattande kommunala åtgärder, kostsamma sådana. Likaså spelar förvärvsfrekvensen och tillgången till arbetstillfällen inom kommunen en stor roll för kommunens situation. Olikheten i kommunernas struktur även i detta avseende är mycket stor. Kommuner i den här regionen som haft en mycket långsam utbyggnadstakt startar ofta från en tidigare mycket god ekonomi med hög skattekraft. Dessa kommuner har alltför en god ekonomi och möjligheter att bygga ut en kommunal service.

Eftersom den här regionen har en gemensam arbetsmarknad och i många avseenden gemensamma intressen, anser vi i centerpartiet att det måste av solidariska skäl vidtas åtgärder för att förbättra villkoren och göra dem mera likvärdiga i alla delar av regionen.

I slutet av förra året tillsatte regeringen en skatteutjämningsutredning som skall se över det statliga skatteutjämningsystemet som helhet. Här i Stockholmsregionen är situationen så akut, att åtgärder måste vidtas med det snaraste för att få en utjämning till stånd. Vi har därför föreslagit att man skall med förtur behandla frågan om en provisorisk inomregional skatteutjämning med hänsyn dels till de stora skillnaderna i utdebitering mellan olika kommuner, dels till skattekraften och till möjligheterna att bygga ut den kommunala servicen, så att den blir likvärdig i kommunerna inom landstinget.

Remissinstanserna Stockholms läns landsting och Stockholms kommun, som har yttrat sig över motionen, har något delade meningar om hur denna fråga skall lösas, men flertalet där är positivt inställda till att något görs. Jag vill betona att det ansvar riksdagen har i dag i detta ärende är att tillse att en ändring görs i lagstiftningen, så att landstingen får befogenheter att vidta åtgärder. Det är därför glädjande att finansutskottet som helhet står bakom kravet på att frågan om en inomregional skatteutjämning skyndsamt utreds.

Det finns dock en reservation från vänsterpartiet kommunisterna fogad till betänkandet, vilken herr Claeson nyligen har talat om. I sak är man uppenbarligen enig med oss övriga, men i reservationen sägs, och det framgick också av anförandet, att utskottsmajoriteten inte har tagit hänsyn till de svårigheter och orättvisor som skulle kunna uppkomma vid genomförandet av en inomregional skatteutjämningsreform. Till detta

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Provisorisk inomregional skatteutjämningsreform

kan sägas att finansutskottet inte tagit ställning till hur en reform skulle genomföras eller hur ett förslag om en sådan reform skulle se ut. Finansutskottet föreslår att riksdagen skall begära en utredning om hur man lagstiftningsvägen skall göra det möjligt för landstingen att vidta åtgärder av ifrågavarande slag.

Som bilaga till betänkandet har man fogat alla de remissyttranden som lämnats i frågan. De svårigheter och problem som en reform kan vara förenad med är där väl redovisade, liksom de olika kommunernas situation och mycket varierande ekonomiska läge. Utskottsmajoriteten betraktar det som en självklarhet att man i utredningsarbetet kommer att beakta de synpunkter som nu framförs och övriga omständigheter för att så långt möjligt tillgodose alla rättvisekrav. Frågan måste utredas förutsättningslöst.

I övrigt vill jag hålla med herr Claeson om att detta naturligtvis inte är den enda väg som skall användas för att åstadkomma en utjämning. Över hela det politiska fältet måste strävan vara att skapa förutsättningar för så likvärdiga villkor för människorna som möjligt, inte bara i den här regionen, utan i alla delar av vårt land. Där spelar självklart alla de områden herr Claeson nämnde en viktig roll. Det gäller skattepolitiken, förhållandet i beskattningen mellan stat och kommun, bidragssystemet från staten till kommunerna, allt detta som håller på att utredas, regionalpolitikens utformning både för regionerna och för den inomregionala balansen. Men detta har vi inte haft att ta ställning till i utskottsbetänkandet och vi har därför inte yttrat oss över dessa frågor. Vi skulle kunna ta upp en debatt om dem här, men jag anser inte att det skulle leda någon vart i det ärende vi nu behandlar.

Jag vill bara ta upp en sak som herr Claeson nämnde. Han menade att centern, med det förslag vi i någon mån skissat i motionen, skulle förutskicka att vissa rika kommuner skulle kunna köpa sig fria från socialt ansvar. Jag måste betona att det på intet sätt varit avsikten med vårt förslag. Jag tror inte heller man kan utläsa detta. I så fall har vi uttryckt oss otydligt. Jag vill understryka att det tvärtom är fråga om motsatsen: att man skall solidariskt hjälpa de människor som har det sämre ställt. Det är däri solidariteten ligger. Ingen skall kunna köpa sig fri från ett socialt ansvar.

Jag vill också understryka att hänsynen till den kommunala servicen, utbud av daghem, åldringsvård, utbildningsmöjligheter av olika slag, skall vara utgångspunkten för diskussionen om en sådan här utjämningsreform.

Vidare vill jag betona några andra saker som vi tagit upp i betänkandet. En sådan här regional skatteutjämning får inte komma i konflikt med den kommunala självstyrelsen. Utjämningen skall utformas på ett sådant sätt att den kan användas i alla landstingsområden. Den måste samordnas med det statliga skatteutjämningsystemet.

Utskottet understryker också att den dominerande delen av skatteutjämningen enligt utskottets bedömning alltför måste ske inom det

statliga skatteutjämningsystemets ram. Vi har därmed heller inte utslutit att man i ett slutgiltigt förslag om statligt skatteutjämningsystem kan komma att bättre än i dag – och det är också vår förhoppning – tillgodose kraven på inomregional rättvisa.

Vad det nu gäller är att skyndsamt utreda och lägga fram förslag som möjliggör för landstingen att vidta åtgärder som leder till förbättringar för de svårast drabbade kommunerna i Stockholmsregionen.

Utskottsmajoriteten har i motsats till reservanten inte angivit någon tidpunkt då en reform skulle kunna genomföras. Utskottet har förutsatt att skatteutjämningsutredningen och regeringen, som ävenledes uppvaktats direkt i detta ärende, gör alla de ansträngningar som är möjliga för att en förbättrad situation skall kunna inträda redan 1977.

Herr talman! Som motionär är jag naturligtvis glad att denna fråga fått en så positiv behandling. Det är min förhoppning att detta skall vara fallet också i fortsättningen. Jag vill därmed yrka bifall till finansutskottets hemställan i betänkandet nr 39.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Söder säger att utskottet inte har tagit ställning till metoden för utjämning. Men utskottet ställer sig ju positivt till förslaget. Då borde utskottet också enligt min mening göra en ytterligare värdering av det. Om man tillstyrker ett förslag om utredning så bör man ha en mening om förslaget som man bör uttala.

Det uppställer sig en rad frågor i sammanhanget: Varför har det inte sagts någonting om en utjämning mellan alla kommuner? Varför inte en utjämning också över länsgränserna – och inte bara inom en region?

Detta är frågor om vilka negativa effekter som det föreslagna systemet skulle få som utskottet inte har belyst. Det är möjligt att utskottet menar att de bilagor som finns till betänkandet är så pass utförliga att man med utgångspunkt i dem kan utläsa svaren. Men nog borde det ha varit angeläget för utskottet att nämna de problem som det föreslagna systemet innebär och uttrycka en mening i sammanhanget.

Fru SÖDER (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att avsikten med förslaget framgår mycket klart. Även om jag är motionär och är glad över den behandling som motionen fått vill jag understryka att det inte talas om bifall till motionen i betänkandet. Men jag medger att det talas om en regional skatteutjämningsfond. Utskottet har i stället valt ett mer neutralt uttryckssätt och begär alltså med anledning av motionen en skyndsam utredning av ett inomregionalt skatteutjämningsystem som skall tillgodose de krav på utjämning inom regionen som vi har framfört i motionen.

Herr Claeson anmärkte att vi också borde se till vad som händer över länsgränserna. Det var det förhållandet jag ville framhålla när jag talade om att detta förslag måste synkroniseras väl med det statliga skatteutjämningsystemet, som vi även är eniga om skall ha den dominerande rollen.

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Provisorisk inomregional skatteutjämningsreform

Torsdagen den
20 maj 1976

*Provisorisk inomre-
gional skatteutjäm-
ningsreform*

Det förslag som nu behandlas skall förhoppningsvis bara behöva vara ett provisorium och det slutliga förslaget till skatteutjämning vara så fullödigt att det också kan tillgodose det krav på inomregional balans som jag tror att det finns en stark uppslutning bakom på grund av de erfarenheter som gjorts på många håll.

Herr EKSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara foga några få synpunkter till de anföranden som tidigare har hållits.

Jag rekommenderar kammarens ledamöter att ta del av de bilagor som är fogade till finansutskottets betänkande, inte minst bilagan från Stockholms läns landstings förvaltningsutskott. När detta utskott skulle yttra sig över remissen från finansutskottet förelåg det fem olika förslag, och det vittnar om den parlamentariska situationen i Stockholms läns landstings förvaltningsutskott!

I den motion som har behandlats av finansutskottet i det föreliggande betänkandet har det yrkats att skatteutjämningskommittén skall ges kompletterande direktiv rörande provisorisk lagstiftning för landstingen för att kunna åstadkomma en inomregional skatteutjämningsreform.

Det var för mig överraskande att den här motionen väcktes. Jag skall också ärligt erkänna att det också var överraskande att man från socialdemokratiskt håll i landstinget och i Stockholms kommun strax efter det att en statlig utredning tillsatts om skatteutjämningsystemet framlägger förslag med innebörd att utjämna skillnader mellan rika och fattiga kommuner inom en region. Det var kanske inte det rätta psykologiska ögonblicket just då. Men all right, man har gjort det och då ansåg vi från finansutskottets sida det vara riktigt att låta förvaltningsutskott och kommunstyrelse avge remissyttranden. Det skedde och vi har velat redovisa dessa yttranden som bilagor.

Samtidigt har de båda remissinstanserna direkt till regeringen gjort framställningar om åtgärder för att skapa möjligheter för en inomregional skatteutjämning.

Finansutskottet har haft att ta ställning till remissyttrandena. Jag vill betona – vilket fru Söder också gjorde nu senast – att man icke har tillstyrkt motionen utan utskottet har sagt att man i anledning av motionen anser att möjligheterna bör prövas. Men finansutskottet har varit försiktigt nog att inte säga "pröva möjligheterna och framlägga förslag", utan man har nöjt sig med att säga "pröva möjligheterna". Fru Söder har själv redogjort för vad utskottet anser måste iakttas, nämligen att det inte får bli en konflikt med den kommunala självstyrelsen. Det måste vara ett system som kan tillämpas även på andra håll i landet, och det måste vidare samordnas med det statliga utjämningsystemet.

Jag delar helt herr Claesons mening att vad vi har att förvänta är ett skatteutjämningsystem som utjämnar skillnader mellan rika och fattiga kommuner, kommuner som har god skattekraft och hög utdebitering och kommuner som har låg utdebitering och god skattekraft. Det är

icke någon annan part än staten som kan ta krafttagen härvidlag. Därför hoppas vi att nu sittande utredningar skall kunna komma fram till resultat på detta område. Med sittande utredningar menar jag givetvis då den skatteutjämningskommitté som leds av statsrådet Hans Gustafsson, vidare SSK-utredningen – skola, stat och kommun –, socialutredningen och den kommunekonomiska utredningen.

Jag har alltså velat dämpa den entusiasm som jag har kunnat spåra i finansutskottet för en inomregional lösning, och jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SÖDER (c):

Herr talman! Jag vill något kommentera vad herr Ekström sade om den förvåning han kände när den här motionen väcktes och när förslaget från hans partivänner här i Stockholmsregionen framfördes. Jag tycker att vi ofta får möta den motsatta invändningen – att man inte skall komma med tilläggsdirektiv när en utredning har pågått länge. Det är väl när en utredning nyss har tillsatts som man också har möjligheter att påverka arbetet och få en åtgärd vidtagen.

Däremot delar jag den uppfattning som herr Ekström gjorde sig till tolk för här, att den statliga skatteutjämnningen absolut skall vara det dominerande i detta sammanhang. Men det som har lett fram till vårt förslag här i länet är ju att vi som har en rik region som helhet kände ett solidariskt ansvar för de kommuner som här är drabbade. Vi har ändå gentemot landet i övrigt en gynnad situation.

Om herr Ekström tycker sig ha noterat en förtjusning från min sida över finansutskottet så kan väl jag kvittera med att jag som motionär verkligen är glad över att man har velat gå med på att pröva dessa möjligheter. Det är nämligen allmänt omvittnat i denna region att här behövs snabba åtgärder för att uppnå balans i regionen och förhoppningsvis komma in i lugnare förhållanden. Då är en sådan här provisorisk omläggning onödig.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Herr Ekström uttrycker förhoppningen att de utredningar som finns på det här området snabbt skall komma med förslag, och det gör jag verkligen också.

Vi har nu under en rad år upplevt hur en mängd förslag som berört problemet om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun och kommunernas svårigheter så att säga skjutits över till framför allt kommunalekonomiska utredningen. Det är verkligen angeläget att man snabbt kommer med åtminstone något delbetänkande eller delförslag på området, för tiden går och läget förvärras bara för kommunerna undan för undan.

Ekonomi i Stockholms läns landsting är ju så undergrävd att det finns inga möjligheter – det tror jag man skall vara klar över – att bestrida kostnaderna för en interregional skatteutjämning. Av en finansierings-

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

Provisorisk inomregional skatteutjämningsreform

Torsdagen den
20 maj 1976

*Provisorisk inomre-
gional skatteutjäm-
ningsreform*

kalkyl som utarbetats av landstingets fastighetskontor framgår att landstingsskatten måste höjas med 3:50 kr. de närmaste fem åren för att man skall kunna behålla nuvarande servicestandard. Det skulle innebära att många kommuner i Stockholms län skulle få en skatt på över 30 kr., och då är inte eventuella skattechöjningar på kommunal nivå inräknade.

Jag menar alltså fortfarande, och vill knyta an till vad jag sade förut, att utskottet borde ha närmare belyst att en sådan här skatteutjämning inte löser problemen för kommunerna. Utskottet borde mera utförligt ha redovisat den saken.

Herr EKSTRÖM (s):

Herr talman! Det var ju precis det jag sade, herr Claeson, att man inte skall tro alltför mycket på en inomregional skatteutjämningsreform, utan det är uppenbarligen förhållandet mellan stat och kommun som utredes och det är inte bara kommunalekonomiska utredningen som arbetar, utan även de andra stora utredningarna. Jag nämnde t. ex. SSK-utredningen.

Det kan ju – för att ta ett exempel – ifrågasättas om statsbidraget till grundskolan även i fortsättningen skall utgå på lärarlöner på samma sätt som i dag till alla kommuner. Man kan tänka sig att när det gäller specialdestinerade statsbidrag kan dessa utformas på ett annat sätt och varieras så, att man ger mera till de fattiga och mindre till de rika kommunerna.

Jag skall inte ta upp någon debatt med Karin Söder om vad vi är överens om i finansutskottets betänkande nr 39. Det står där att möjligheterna till ett inomregionalt skatteutjämningsystem bör kunna prövas. Men jag vill också ha sagt att vi på den socialdemokratiska sidan kanske inte är så övertygade som motionärerna var om det lämpliga i att skapa en provisorisk lagstiftning för detta. Det är kostnadsfördelningen mellan stat och kommun som är det väsentliga. Även då skall vi emellertid komma ihåg att det inte finns några nya skattekällor i samhället, utan det är alldeles klart att om man skall transferera ytterligare medel från staten till kommuner och landsting kommer det ändå ytterst att vara skattebetalarna som i den ena eller andra formen har att betala.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hermansson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 39 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Claeson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 283
Nej – 14

§ 9 Svenska initiativ mot dödsstraffet m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1975/76:16 med anledning av motioner rörande svenska initiativ på de mänskliga rättigheternas område.

Herr WERNER i Malmö (m):

Herr talman! Detta ärende gäller bl. a. dödsstraffet. Vi efterlyser i motionen 351 initiativ mot dödsstraffet. Utskottet anser att motionen är besvarad sedan utskottet hänvisat till vad regeringen har gjort. Det senaste initiativ som togs, vilket utskottet också hänvisar till i sitt betänkande, var statsrådet Lidboms tal i FN:s generalförsamlings tredje utskott i november i fjol. Men, herr talman, jag vill framhålla att det var apropå upptrappningen av våldet i Spanien som statsrådet fick anledning att tala om dödsstraffet och vår inställning till det. Vad som där sades fick alltså ett alldeles särskilt förtecken.

Tiden är verkligen mer än mogen för nya och mera raka initiativ i denna förfärliga fråga. Kurt Waldheim säger i sin rapport att det framstår som ytterligt tveksamt om man har gjort några framsteg mot en mer restriktiv användning av dödsstraffet. Man måste tyvärr konstatera att tillämpningen av dödsstraffet snarare har ökat än avtagit. Det är faktiskt bara 11 länder som inte har dödsstraffet inskrivet i sin författning. 15 länder har det inskrivet i författningen men använder det sällan, och i 113 länder kommer det ofta till användning.

Ett tilltagande bruk av dödsstraffet är ett illavarslande tecken på en kulturskymning. Våld mot värnlösa är obestridligen bottenläget för mänskligt umgänge.

Regeringen har tidigare hänvisat till att frågan är under behandling i ECOSOC, det sociala och ekonomiska rådet. Men där har vi varken säte eller stämma.

I dagarna har Sverige invalts i kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Man får då verkligen med utskottet hoppas att vår delegation nyttjar sitt mandat där.

När det gäller yrkandet i motion 1155 om ett riksdagens uttalande mot religionsförföljelsen i Sovjet och andra diktaturstater hänvisas till Helsingforsavtalet. Att hyckleriet flödade fritt har man fått tydligt ådagalagt. Statsministerns försiktiga erinran om Helsingforsavtalet vid sitt Moskvabesök var naturligtvis bra, men inte tillräcklig.

Att religionsförföljelse fortfarande är en förfärande verklighet i detta

vårt grannland, därom kan många vittna – både människor, splittrade familjer och sönderslagna kyrkor. Det finns en tidskrift utgiven av Latvian National Foundation i Stockholm som visar rader av kyrkor i Baltikum, både lutherska och romersk-katolska, som har raserats, bränts eller beslagtogs för världsliga ändamål de allra senaste åren.

Regeringens löfte att delta i den internationella opinionsbildningen mot brott mot grundläggande mänskliga rättigheter, som det uttrycktes i regeringsdeklarationen i mars i år, får snart ta sig mera påtagliga uttryck. Sådana åtgärder måste ligga i linje med den motion som utskottet här funnit besvarad. Jag har inget särskilt yrkande, herr talman!

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ytterligare understryka vad herr Werner i Malmö nu har sagt om dödsstraffet och den opinion över hela världen som behövs för att framtvinga ett avskaffande av dödsstraffet.

Förenta nationerna är inte det enda forum där man kan diskutera den här frågan. För fem år sedan väckte företrädesvis nordiska representanter i Europarådet en motion om ett uttalande mot dödsstraffet. Jag fick i uppdrag av Europarådets juridiska kommitté att vara föredragande i det ärendet och har i ett par år arbetat med en rapport om dödsstraffet som mynnade ut i ett förslag till den rådgivande församlingen att rekommendera medlemsstaterna att avskaffa dödsstraffet. Av Europarådets 18 medlemsstater har bara fyra helt avskaffat detta. Bland dem som vi närmast umgås med i Europa har vi alltså en ganska stor mission att fylla.

Jag har under handläggningen av detta ärende blivit övertygad om hur utomordenligt svårt detta problem är. Det är inte svårt att övertyga ledamöterna i Sveriges riksdag om att dödsstraffet bör avskaffas. Vi har avskaffat det helt och hållet och skrivit in det i vår konstitution. Men det är mycket svårt att övertyga en hel del av de andra medlemsstaterna i Europarådet. De tror inte riktigt på möjligheten att avskaffa dödsstraffet. Deras medborgare upplever dödsstraffet som ett skydd mot framför allt den mängd nya typer av brott som vället in över Europa – terrorism, kapning m. m. – och anser att dödsstraffet ännu så länge är det enda medel som finns mot dessa. Inte ens Storbritannien, som för egen del med ett par små undantag har avskaffat dödsstraffet, kan förmå sina representanter i Europarådet att sluta upp kring en rekommendation om dödsstraffets avskaffande.

Det har varit ett manövrerande i den juridiska kommittén i Europarådet. Vi har haft åtta eller tio sammanträden om den frågan. Ibland har ledamöter avhållit sig från att komma till sammanträdena för att vi inte skulle bli beslutsfärdiga. Och när vi en gång äntligen blev beslutsfärdiga beslöt man med nio röster mot sju – två avstod från att rösta – att föreslå den rådgivande församlingen att avföra motionen från församlingens registratur. Man skulle alltså helt och hållet lägga den åt sidan.

Vad hände när frågan kom upp i församlingen? Jo, då avhöll sig på nytt ett stort antal ledamöter från att delta i beslutet, varigenom församlingen inte blev beslutsförmåig utan frågan fick skjutas upp till ett kommande sammanträde. Vid det nya sammanträdet blev ärendet återremitterat till den juridiska kommittén. Och när ärendet sedan på nytt skulle behandlas där, vad hände? Då hade dock sekretariatet skickat ut en skrivelse och meddelat: Vi skall behandla detta ärende den och den eftermiddagen, och så och så många måste vara närvarande. På förmiddagen den dagen var det juridiska utskottet beslutsförmåigt. På eftermiddagen, när frågan om dödsstraffet skulle tas upp, hade en del avlägsnat sig som inte vågade delta i beslutet.

På den punkten befinner sig detta ärende fortfarande trots att det har gått fyra och ett halvt år sedan det togs upp första gången.

Naturligtvis skall vi använda alla påtryckningsmedel, tillvarata alla diskussionsmöjligheter med kolleger och andra som vi träffar utomlands. Men vi måste också inrikta oss på deras problematik, försöka tackla den och diskutera på deras villkor. Vi måste diskutera de problem som den vanliga människan kan förmodas möta. T. o. m. i våra närmaste grannländer råder det tveksamhet. Men England, Frankrike och Italien behöver övertygas om att det finns andra möjligheter än dödsstraff att komma till rätta med terrorism, kapning, tagande av gisslan och sådan brottslighet. Det är en viktig uppgift för oss i vårt land att försöka ge vår kriminologiska forskning en sådan inriktning att vi kan få fram nya idéer som kan bli till nytta. Men vi skall vara fullt på det klara med att när vi bara rakt fram säger till de andra att de bör avskaffa dödsstraffet, så ser de på oss med en viss misstänksamhet. De svarar: Ni som bor i er lilla fredliga avkrok av världen, vad vet ni om den press vi lever under? Jag tror att vi bör vara försiktiga i vårt fördömande av andra länder, men ändå arbeta för dödsstraffets avskaffande.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c):

Herr talman! Det borde väl råda allmän enighet i Sverige om att vi skall verka för att avskaffa dödsstraffet. Jag anser att motionen angående dödsstraffet är ett lovligt initiativ. Frågan är bara vad vi ytterligare skall kunna göra åt den här saken.

Utrikesutskottet har försökt belysa frågan, och herr Werner i Malmö har delvis redogjort för behandlingen i utskottet.

Om ett land vill ta upp en fråga i Förenta nationerna, kan man begära att den skall sättas upp på föredragningslistan. En fråga kan också tas upp genom att en rapport avges från något av råden – i detta fall ECOSOC, det ekonomiska och sociala rådet. Därmed kommer frågan upp automatiskt.

I utskottsbetänkandet nämns att generalsekreteraren sänt ut ett frågeformulär om staternas syn på dödsstraffet. ECOSOC behandlar nu frågan. Om Sverige varit med där skulle vi ha kunnat driva på ytterligare. ECOSOC kommer emellertid att framlägga en rapport, och då kommer

Torsdagen den
20 maj 1976

*Svenska initiativ
mot dödsstraffet
m. m.*

frågan automatiskt upp i Förenta nationerna. Utskottet anser att frågan därför är på väg. Om det skulle komma en begäran om att frågan skulle sättas upp på föredragningslistan, skulle svaret antagligen bli att ECOSOC kommer att lägga fram en rapport.

Herr Werner i Malmö nämnde det interpellationssvar som avgavs i riksdagen den 6 november 1975 och som enligt herr Werner hade anknytning till förhållandena i Spanien. Det hette i svaret:

”Med hänsyn till den inställning till dödsstraffet som i dag kännetecknar flertalet av världens stater — — —.” Det visar på det beklagliga faktum att många stater tyvärr tillämpar dödsstraffet. I svaret hette det vidare: ”Vi kommer därför att fortlöpande undersöka möjligheterna till nya realistiska initiativ som kan leda till att dödsstraffets användning begränsas runt om i världen.”

Utskottet har inte på något sätt avvisat denna tanke, men vi anser att det nu är svårt att ta ytterligare något initiativ när ECOSOC har hand om frågan.

Konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna trädde i kraft den 23 mars i år. I del III artikel 6 heter det:

”Varje människa har en inneboende rätt till livet. Denna rätt skall skyddas genom lag. Ingen skall godtyckligt berövas sitt liv.” Vidare heter det:

”I stater, som ej har avskaffat dödsstraffet, må dödsdom avkunnas endast för de allvarligaste brotten i enlighet med den lag, som gällde vid tiden för brottets begående.”

I punkten 5 heter det:

”Dödsdom skall ej avkunnas för brott begångna av personer under 18 års ålder och skall ej verkställas mot havande kvinnor.” Det tråkiga är att många av de länder som undertecknat konventionen och även ratificerat den kan förmodas att inte till punkt och pricka följa bestämmelserna.

Vi försökte från svensk sida att få en bestämmelse om en instans i vilken länder skulle kunna klaga och även anklaga länder som bröt mot konventionerna. Vi lyckades inte med detta. Vi förlorade sent en natt vid ett generalförsamlingsmöte med 41 röster mot 39. Vi fick i stället ett fakultativt protokoll. Det innebär att de länder som så vill kan underteckna detta. Det beklagliga är emellertid att många länder underlåter att skriva på detta protokoll. De skriver på konventionerna och smiter sedan ifrån all kontroll. Då är det svårt att komma åt dem. Av ett femtiotal länder som skrivit på konventionerna hade bara 16 skrivit på protokollet. Det var de fem nordiska länderna, något land i Latinamerika och några andra små stater. Inga av de större länderna skrev på protokollet. De talade också så intensivt mot vårt förslag i Förenta nationerna att jag inte har några förhoppningar om att de kommer att skriva på protokollet. Det skulle vara 35 länder innan konventionerna trädde i kraft. Konventionerna har nu trätt i kraft, men det är ingalunda 35 länder som har skrivit på protokollet.

Herr Lidgards anförande var intressant ur den synpunkt det behandlade, men motionen gäller Förenta nationerna. Utrikesutskottet har, utan att på något sätt ställa sig avvisande till tanken i motionen, anfört att motionen får anses besvarad med de upplysningar som lämnats. Både herr Werner i Malmö och herr Lidgard kan vara övertygade om att regeringen, som jag naturligtvis inte kan svara för, och den svenska FN-delegationen, om det finns någon möjlighet, kommer att driva på för att eventuellt få fram en deklaration eller en konvention om förbud mot dödsstraffet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Ny organisation för postverket

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1975/76:26 med anledning av propositionen 1975/76:167 om ny organisation för postverket jämte motioner.

I propositionen 1975/76:167 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för ny organisation för postverket som i propositionen förordats.
2. bemyndiga regeringen att besluta om sådana avvikelser från den föreslagna organisationen, som inte bröt mot riktlinjerna för densamma.
3. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för genomförandet av den nya organisationen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”I propositionen föreslås riktlinjer för en ny organisation i postverket.

Genom den nya organisationen skapas bl. a. förutsättningar för ökade insatser på marknads- och serviceområdena. Resurser byggs upp för att tillvarata den tekniska utvecklingen i syfte att effektivisera postverkets sorterings-, transport- och distributionsfunktioner samt kassaorganisation. De övergripande planeringsfunktionerna förstärks. En bärande princip i organisationsförslaget är vidare en väsentligt utökad delegering av ansvar och befogenheter från central till regional och lokal nivå.

Den lokala förvaltningen, som bl. a. omfattar ca 2 300 postkontor och ca 2 700 lantbrevbäringslinjer och som representerar en bred kontaktyta gentemot allmänhet och näringsliv, tilldelas en viktig förvaltningsroll i den nya organisationen. Samtliga regionala centra i landet avses få s. k.

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

ortpostkontor med utbyggda administrativa och marknadsmässiga resurser. I varje kommun planeras vidare postkontor med personal som särskilt har utbildats i marknads- och produkthänseende.

Den regionala förvaltningen får enligt organisationsförslaget en ny roll. Den övertar det löpande ekonomiska ansvaret för verksamheten i fältorganisationen. Åtta regioner föreslås ersätta de nuvarande sju distrikten. Regionhuvudorterna blir desamma som i nuvarande distrikt – Malmö, Göteborg, Linköping, Stockholm, Gävle, Sundsvall och Boden. Härutöver föreslås Örebro som huvudort för en ny Mälarregerion. Regionindelningen har skett med beaktande så långt möjligt av gällande läns- och kommungränser.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:2397 av herr Gustafsson i Säffle m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen med anledning av propositionen beslutade att Värmlands län samt Ämås, Bengtsfors och Dals-Eds kommuner inom den nya organisationen för postverket, liksom hittills, skulle tillhöra Göteborgsregionen.

1975/76:2409 av herr Björk i Gävle m. fl. (c, m, fp, vpk), vari hemställts

1. att riksdagen med bifall till propositionen – med undantag av vad som föreslagits i fråga om ändrad regionindelning – beslutade att postverkets nuvarande regionindelning bibehölls.

2. att riksdagen – därest yrkandet under 1 skulle avslås – beslutade att till Gämleregionen överföra Uppsala län från Örebroregionen.

1975/76:2426 av herr Carlström m. fl. (fp, s, c, m),

1975/76:2440 av herr Andersson i Storfors m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att Värmlands län även i fortsättningen fick ingå i Göteborgs region, i vad det gällde den nya postorganisationen.

1975/76:2441 av herr Gillström (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen framhållits om en permanent indelning av postverkets organisation i åtta regioner,

1975/76:2442 av herr Torwald m. fl. (c), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade att någon ändring av regionindelningen för postverket f. n. ej skulle vidtagas,

2. att riksdagen i övrigt godkände de förslag beträffande postverkets organisation m. m. som framlagts i propositionen 1975/76:167,

1975/76:2474 av herr Kindbom m. fl. (c, s, m, fp) och

1975/76:2475 av herr Pettersson i Lund (s).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med anledning av propositionen 1975/76:167 och motionerna 1975/76:2409, 1975/76:2441 och 1975/76:2442 samt med avslag på motionerna 1975/76:2397, 1975/76:2426, 1975/76:2440 och 1975/76:2474 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört angående de i propositionen förordade riktlinjerna för ny organisation för postverket,

2. bemyndiga regeringen att besluta om sådana avvikelser från den föreslagna organisationen, som inte bröt mot riktlinjerna för densamma,

3. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för genomförandet av den nya organisationen,

4. avslå motionen 1975/76:2475.

Reservation hade avgivits beträffande den regionala indelningen av herr Magnusson i Kristinehamn (vpk) som ansett att utskottet under l bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av propositionen 1975/76:167 och motionerna 1975/76:2397, 1975/76:2409, 1975/76:2440, 1975/76:2441 och 1975/76:2442 samt med avslag på motionerna 1975/76:2426 och 1975/76:2474 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört angående de i propositionen förordade riktlinjerna för ny organisation för postverket.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande decentralisering av beslutsfattandet m. m. av herr Magnusson i Kristinehamn (vpk).

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Min reservation till utskottets betänkande gäller helt den regionala indelningen av postverkets organisation. Jag har vid trafikutskottets behandling av den här frågan funnit anledning att yrka bifall till motionerna 2440 och 2397, i vilka har yrkats att Värmlands län fortfarande skall ingå i Göteborgsregionen. I motionen 2397 yrkas också att Åmåls, Bengtsfors och Dals-Eds kommuner, liksom hittills, skall tillhöra Göteborgsregionen. Det senare blir ju för övrigt en helt naturlig följd om ett beslut att Värmland fortfarande skall tillhöra Göteborgsregionen skulle fattas.

Länsstyrelsen i Värmlands län har i sitt yttrande över förslaget till omorganisation av postverket framhållit att det skulle vara olyckligt om den postala regionindelningen för Värmlands läns del blir en annan än den som är naturlig för länet. Länsstyrelsen anser därför att alla skäl talar för att Karlstads brevområde fortfarande skall ingå i Göteborgs region och motsätter sig bestämt en överföring till en östlig region. Den omständigheten att Karlstads brevområde förutom Värmlands län även om-

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

fattar norra Dalsland skulle då heller inte i detta fall behöva leda till att ett län delas mellan olika regioner, framhåller länsstyrelsen. Rent allmänt menar länsstyrelsen att de skäl som talar för Värmlands läns västliga anknytning väger tyngre än de skäl som t. ex. länsberedningen åberopat för länets samverkan med Örebro län. Värmland har förvisso täta kontakter österut, men dessa sträcker sig till största delen till Stockholm och inte till Örebro. Beroendet av täta kontakter med Stockholm torde finnas i alla delar av Sverige och kan därför inte tas till intäkt för att inlemma Värmlands län i en östlig region, säger länsstyrelsen, och vill därmed också ge till känna att man ser omorganisationen vid postverket i detta större perspektiv.

Jag vill dessutom understryka här, och det har bidragit till mitt ställningstagande, att postens lokala förvaltning i Karlstad i sitt yttrande över postutredningens förslag har föredragit en västlig regiontillhörighet.

Från postverkets sida har man pekat på transportvägarna som varande av väsentlig betydelse i de nya förslagen till regionindelningen. Det är inget tvivel om att SJ, särskilt sedan man förlagt en distriktshuvudort till Örebro, utformat den så att både Hallsberg och Örebro berörs mycket starkt av trafiken från Värmland. Jag menar dock att detta inte kan vara helt avgörande vid en bedömning av vilken region i postalt hänseende Värmlands län skall tillhöra. Med hänvisning till de skäl jag tidigare pekat på yrkar jag bifall till reservationen.

Utan tvivel har det varit rätt livliga diskussioner om postverkets omorganisation under utredningsarbetets gång, och jag är inte säker på att förslaget som sådant på långa vägar tillfredsställer de människor som verkar ute på fältet. Vid en uppvaktning inför trafikutskottet av representanter för de fackliga huvudorganisationerna underströks dock mycket starkt att man från deras sida var angelägen att ett beslut i frågan kunde fattas så snart som möjligt, bl. a. med tanke på alla de vakanser vid tillsättandet av nya befattningar som man dras med i avvaktan på att omorganisationen definitivt skall beslutas. Detta är naturligtvis ett irritationsmoment för personalen som jag har full förståelse för, och det har gjort att jag gärna velat medverka till att riksdagen kan behandla och ta ställning till frågan under våren.

En av de frågor som egentligen borde ingå i en diskussion om postverkets organisation gäller om den regionala nivån över huvud taget skall bibehållas. Personalen ute i landet har utan tvivel synpunkter på den regionala indelningen och har också gett dem till känna. Men jag skulle tro att frågan om att ta bort den regionala nivån och i stället ytterligare förstärka den lokala nivån möter ett helt annat gensvar. Statsanställdas förbund har t. ex. i remissyttrande just anfört att den lokala förvaltningens inflytande bör ökas och möjligheterna till lokala förhandlingar utvidgas. Förbundet ifrågasätter över huvud taget behovet av att efter en övergångsperiod behålla en regional förvaltningsnivå. Andra personalorganisationer inom Statsanställdas förbund har givit uttryck för samma tanke. Det sägs t. ex. från lokalavdelning 3024 i Växjö-Alvesta

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

att meningen med PVO-utredningen från början var att man skulle rationalisera postverkets administration för att få den mer lätthanterlig. Avdelningen instämmer i förbundets remissyttrande att det inte behövs något regionalt led i den nya organisationen inom postverket. Avdelningen säger vidare att postverkets regionala led bör bli föremål för ytterligare utredning, där man syftar till en riktig rationalisering och förenkling av postverkets administration så att kostnaderna hålls nere och man slipper dessa ständiga portohöjningar. Det är min uppfattning att denna frågeställning kommer igen, trots att personalorganisationerna nu inte fått gehör för sina synpunkter inom utredningen.

Jag har i ett särskilt yttrande understrukit att en utdelegering av beslutsfunktioner och därmed decentralisering av beslutsfattandet inte minst när det gäller de statliga verken är att hälsa med tillfredsställelse. Ju närmare de anställda beslutsfattandet läggs, desto större bör ju möjligheterna bli att motverka statlig byråkrati. Att lägga ut beslut på den lokala nivån tycker vi från vpk:s sida är riktigt, och även om man kan gå mycket längre i detta avseende är propositionens intentioner i och för sig positiva.

Postverket avser nu också att bedriva en utvidgad försöksverksamhet med beslutande företagsnämnder och utvidgad beslutsrätt för dessa. När det gäller denna verksamhet har jag i det särskilda yttrandet anfört en kritisk inställning och därvid hänvisat till synpunkter som förts fram i vår motion i anslutning till regeringens förslag om ny arbetsrättsreform. Debatten kring den frågan kommer ju att äga rum här i kammaren om ungefär en vecka, och jag avser därför inte att gå närmare in på den frågan nu. Jag ville med det särskilda yttrandet markera vår ståndpunkt, och detta får tills debatten äger rum tala för sig självt. Jag vill bara notera att utvecklingstendenserna inom arbetslivet för de offentligt anställda är desamma som för de privatanställda, nämligen en ständigt ökad effektivisering av verksamheten, ökad arbetshets och utslagning. Det är mot den bakgrunden man måste se den uppbinding av fackföreningarna som sker genom deltagande i företagsnämnder med resultat- och effektivitetsansvar inom de förefintliga ekonomiska ramarna för verksamheten.

Herr ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det förslag till ny organisation för postverket som vi nu har att behandla grundas på överväganden som under lång tid har gjorts av verket och dess personal rörande angelägenheten av att se över den gällande organisationen samt distriktsindelningen. Det bör i detta sammanhang framhållas att föregående omorganisation av postverket år 1965 i huvudsak endast berörde centralförvaltningen och sålunda lämnade den då mer än 30 år gamla distriktsorganisationen orörd. Följaktligen gjordes vid detta tillfälle ingen översyn av roll- och ansvarsfördelningen mellan de olika förvaltningsnivåerna. Det organisationsförslag som nu föreligger har föregåtts av ett omfattande utredningsarbete och med del-

tagande av samtliga personalorganisationer inom postverket. Personalorganisationerna ställer sig också helt bakom förslaget.

Som ett viktigt instrument för att uppnå en effektivisering och en förbättrad marknadssituation vad gäller de postala tjänsterna har valts att så långt möjligt delegera de operativa besluten i postverket från central och regional nivå till den lokala förvaltningsnivån. Det blir i den nya organisationen de lokala postområdena som får det reella inflyandet på serviceutbud, kundrelationer, personalrelationer och den postala produktionsapparatusens utformning. Förutom satsningen på postområdena inrättas som förstärkta administrativa och marknadsmässiga stöddepunkter ett stort antal s. k. ortpostkontor. I varje kommun planeras vidare postkontor med personal som särskilt har utbildats i marknads- och produktkännedom.

Regionförvaltningens roll förskjuts från operativa ledningsinsatser till ett allmänt ansvar för samordning och ekonomi. Den centrala förvaltningens roll blir därför att i första hand syssla med den långsiktiga planeringen och utvecklingen samt det långsiktiga resultatansvaret.

Det finns all anledning att uttrycka tillfredsställelse med en sådan ordning. Därigenom kommer besluten att ligga närmare de regioner och de orter som skall betjänas. En mycket viktig sak är givetvis att den ändrade organisationen och den ändrade rollfördelningen mellan de olika förvaltningsnivåerna i postverket ger väsentligt bättre möjligheter till personalinflytande i beslutsprocessen. Detta ökade medinflytande bygger nämligen på en omfattande delegering av operativa arbetsuppgifter.

Man kan utan vidare fastslå att det förslag vi nu behandlar innebär att en mycket omfattande demokratiseringsprocess genomförs i postverket med dess mer än 56 000 anställda. Man skall en delegering av beslutsfunktionerna kunna få den avsedda effekten, som innebär att man tilldelar regional- och lokalförvaltningarna ansvar för resultat och resursanvändning i verksamheten, måste regionerna geografiskt avpassas så att de verkligen kan påverka såväl kostnader som intäkter.

Det är också mot den bakgrunden det föreslås vissa justeringar av nuvarande distriktsindelning samt tillskapande av en ny region, nämligen Örebroregionen. Utskottet anser därför att den av departementschefen föreslagna regionindelningen med åtta regioner är väl avvägd och kan i allt väsentligt ansluta sig till förslaget med ett undantag och det gäller Gävleregionen. Där vill utskottet slå fast att Gävleregionen inte bara skall behållas t. v. utan också bör av bl. a. regionalpolitiska skäl permanentas. Av samma skäl bör Gävle bibehållas som huvudort för regionen. Vi är medvetna om att Gävleregionen enligt förslaget blir en relativt liten region och av den anledningen kanske behöver en viss förstärkning.

Ett bifall till vårt förslag om åtta permanenta regionförvaltningar kan aktualisera behov av smärre justeringar av förordade regiongränser för att en rationell, permanent indelning och en jämnare arbetsbelastning regionerna emellan skall kunna åstadkommas. Speciellt torde detta gälla

Uppsala län. Det bör därför få ankomma på regeringen att i samråd med postverket vidtaga de ändringar som kan föranledas av en permanentmång av dessa åtta regioner. Detta vill vi också att riksdagen skall ge regeringen till känna, vilket innebär ett tillgodoseende av yrkandena i motionerna 2409 och 2441.

Detta innebär också att vi inte kan biträda reservationen av herr Magnusson i Kristinehamn. Ser man på Värmland så finner man att posttrafiken till och från Värmlands län är mycket Stockholms- och Mälaramrådesorienterad. De huvudsakliga transportlederna för post till och från Värmland går via Örebro och Hallsberg. Dessa transportleder fortsätter sedan både norr och söder om Mälaren mot Stockholm. Hallsberg är dessutom en viktig transportknutpunkt för trafiken mellan Värmland och södra Sverige. I alla dessa hänseenden kan nuvarande distriktsindelning – enligt vilken Värmland tillhör Göteborgsdistriktet – anses uppvisa bristande anpassning till brevområdena. Liknande transportsamband utgör grund för SJ:s trafik- och bandistriktsorganisation. Statsmakterna beslöt år 1972 att hela Värmlands län skulle föras över till SJ:s Örebrodistrikt.

Avslutningsvis vill jag framhålla att av uppgifter som lämnats av chefen för postverket vid utskottsbehandlingen framgår, att inte obetydliga besparingar kommer att göras genom den ändrade organisationen samtidigt som alltså större effektivitet, bättre servicemöjligheter och ökat personalinflytande uppnås.

Herr talman! Med hänsyn till den sena tidpunkten skall jag avstå från att kommentera herr Magnussons i Kristinehamns särskilda yttrande. Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Även om trafikutskottets betänkande 1975/76:26 är ett bevis på ledamöternas vilja och förmåga att komma fram till acceptabla kompromisser må det väl tillåtas mig, som varit anställd i verket i över 20 år och som bl. a. tilldelats Posttjänstemännens förenings hederstecken för facklig verksamhet, att i detta sammanhang yttra mig något mera ingående om föreliggande förslag till ändrad organisation för postverket än som kanske är brukligt.

Inledningsvis vill jag framhålla att postverket under senare år visat klara tendenser till centralisering. På detta tyder inte minst utvecklingen beträffande personal i den administrativa karriären. Denna personal är specialutbildad för planering samt högre arbetsledande och ekonomiska funktioner. 1965 fanns det inom centralförvaltningen 350 anställda. Det antalet hade ökat till 450 år 1970 och 530 år 1975. Vid postdirektionerna är serien mera jämn: 160, 180, 210. Vid lokalförvaltningarna är motsvarande siffror 840, 870 och 880. Totalt blir det 1 350 personer i karriären 1965, 1 500 år 1970 och 1 620 år 1975.

De angivna siffrorna är ungefärliga genomsnittssiffror för resp. år, men de antyder enligt min mening en olycklig centralisering av beslutsfattande

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

m. m. Under en tioårsperiod har denna kategori anställda i centralförvaltningen ökat från 26 till 33 %, samtidigt som linjepersonalen reducerats från 62 till 54 %. Denna utveckling kan vi i centern inte acceptera i fortsättningen. Vi förutsätter därför att den nya organisationen för centralförvaltningen i kombination med en omfattande befogenhetsdelegering skall leda till en bantning av den administrativa personalen där. Vi kommer också att noggrant följa utvecklingen under de närmaste åren.

Det är dock förvånande att departementschefen i proposition 1975/76:167 inte lämnar några uppgifter om hur personalfördelningen avseende den administrativa karriären skulle utveckla sig till följd av den ändrade befogenhetsdelegering som utlovas. Under utskottsbehandlingen har emellertid erfarits att postverket syftar till att reducera den administrativa personalen på central nivå med ca 15 % och på regional nivå med ca 30 %. Denna målsättning är ju inte minst med hänsyn till nyss redovisad utveckling för centraladministrationen relativt blygsam och här lett till att utskottet enhälligt understrukit angelägenheten av att söka föra ut ytterligare arbetsuppgifter från central till regional resp. lokal nivå.

Som lämpliga arbetsuppgifter i detta sammanhang har fastighetsförvaltningen redovisats. Visserligen hävdar postverkets ledning – eftersom nyanskaffande av fastigheter förutsätter medelstilldelning från riksdagen – att det är lämpligt med en central handläggning av dessa frågor. Men utskottet menar att förvärvet är en engångsföreteelse som bör motivera vissa specialregler. Den löpande förvaltningen av de aktuella fastigheterna sträcker sig över en mycket lång tidsperiod, och det ekonomiska ansvaret bör därför lämpligen åvila den postala instans som har sin verksamhet förlagd till byggnaden.

Vi i centern – och sannolikt hela utskottet – menar att de av postverket ägda fastigheterna bör förvaltas på lokal eller eventuellt regional nivå för att undvika onödigt administrativt krångel. Därtill kommer att det ekonomiska ansvaret för verksamheten lättare kan utkrävas av resp. chefer, om de även har ansvaret för fastighetsförvaltningen, något som rikskontrollverket understrukit i sitt remissyttrande.

Den centrala förvaltningens roll i postverket bör i första hand vara inriktad på att fungera såsom ett konsultorgan åt de regionala och lokala instanserna och icke syssla med detaljbeslut. Dessutom bör naturligtvis den centrala förvaltningen syssla med den övergripande långsiktiga planeringen och sammanställa de postala räkenskaperna. Jag hoppas att det s. k. PEA-systemet – postverkets ekonomiadministrativa system – skall bli ett gott hjälpmedel för att uppnå dessa mål.

När det gäller översyn av den regionala indelningen vill jag inledningsvis notera att jag – liksom många inom postverket – ställer mig synnerligen skeptisk till behovet av densamma. Av vad jag tidigare sagt framgår att man räknar med att den nya befogenhetsdelegeringen skall innebära att personalen på postdirektionerna kommer att successivt re-

duceras med ca 30 %. Mot denna bakgrund synes det ha varit lämpligast att t. v. lämna den regionala indelningen orörd, eftersom det då hade varit lättare att genomföra den befogenhetsdelegering som förestår.

Med propositionens förslag, som utskottet i stort accepterat, kommer vi att få en radikal förändring av såväl den lokala som den regionala organisationen, samtidigt som dessa instanser tillförs en mängd nya arbetsuppgifter, vilka tidigare handlagts vid postdirektionerna eller inom centralförvaltningen. Mycket talar för att det hade varit bäst om man hade kunnat bibehålla den personkontakt som nu finns etablerad mellan personal på linjen och på resp. postdirektioner. Detta blir nu dess värre inte fallet, utan i många fall kommer de lokala administratörerna att få vända sig till andra postdirektioner än de tidigare gjort, något som kan innebära problem i samband med befogenhetsdelegeringen och vid genomförandet av den nya organisationen.

Men trots att det egentligen fanns sympatier inom utskottet för att lämna distriktsorganisationen oförändrad blev det slutligen inte så. Utskottet enade sig i stället om en kompromiss innebärande att postverkets regionala indelning i fortsättningen skall vara baserad på åtta permanenta regioner. Detta innebär att samtliga sju tidigare direktionsorter även framdeles blir kvar samt att en ny direktionsort etableras i Örebro.

När man nu ökar antalet regioner till åtta samt genomför en kraftig delegering av arbetsuppgifter från regional till lokal nivå kommer detta att medföra att personaluppsättningen i vissa postdirektioner på sikt måste krympas ganska radikalt. För att något mildra effekterna bör emellertid enligt utskottets mening en fortsatt delegering av arbetsuppgifter från central till regional nivå eftersträvas, något som också ligger i linje med de decentraliseringssträvanden som centern företräder.

Men en permanent indelning i landet i åtta regioner bör också föranleda en översyn av de föreslagna regiongränserna, eftersom dessa – speciellt när det gäller Örebro- och Gävlerregionerna – har baserats på den förutsättningen att Gävlerregionen ganska snabbt skulle försvinna och sammanläggas med Sundsvallsregionen. Då detta nu icke blir fallet är det angeläget att tillföra Gävlerregionen såväl nya arbetsuppgifter från central nivå som utökat geografiskt område. Detta synes lämpligen kunna ske genom att Uppsala län liksom f. n. är fallet hänförs till Gävlerregionen.

Även andra smärre gränsjusteringar torde böra genomföras när det nu är fastlagt att landet skall vara uppdelat i åtta permanenta regioner under en överskådlig framtid.

Vad slutligen gäller den lokala förvaltningen har ju postverkets ledning att själv fatta beslut om densamma. Men jag vill redan i detta sammanhang med tillfredsställelse notera att man frångått den ursprungliga tanken på att endast ha 40 områdespostkontor och numera avser att basera verksamheten på ca 60 områdespostkontor. Det bör kanske noteras att endast dessa områdespostkontor har rätt och befogenhet att svara för ändringar och utbyggnad av den postala servicen inom sina områden. Lokal- resp. ortpostkontoren har mycket begränsade befogenheter till detta och endast inom sitt eget lokala närområde.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

Urbaniseringen har medfört att postverket efter hand fått en viktig roll inte bara i postdistributionen – som ju är dess egentliga arbetsuppgift – utan även för att tillgodose behovet av skiftande former av social service i glesbygden. Det är därför enligt centerns mening angeläget att antalet områdespostkontor inte blir färre än ca 60, ty detta skulle innebära oacceptabla avstånd mellan aktuella kommunala myndigheter och vederbörande områdespostkontor. Det kanske inte är känt för så många att exempelvis landskapen Dalsland och Härjedalen enligt föreliggande förslag inte kommer att ha något områdespostkontor inom sina egna gränser. För Härjedalens del kommer servicefrågorna att handläggas av postmästaren i Hudiksvall och för Dalslands vidkommande blir det postmästarna i Trollhättan och Arvika som svarar för dessa uppgifter.

Med detta har jag velat visa att redan med 60 områdespostkontor kommer kommunerna i glesbygden att få ganska långt till de postala instanser som de har att samråda med när det gäller postens service på skilda områden. Enligt centerns mening är det angeläget att dessa avstånd inte framdeles utvidgas genom en ytterligare utglesning av antalet områdeskontor. Vi menar att det är lättare att vinna förståelse för olika servicebehov i glesbygden, om inte de handläggande postfunktionärerna är bosatta alltför långt bort från problemområdena. Vid bedömning av dessa frågor är det angeläget att postmästarna grundar sina beslut på ingående kännedom om och förståelse för glesbygdens krav och inte på stela byråkratiska beslutsmallar. Enligt centerns förslag har postverket hitintills väl svarat mot rimliga krav, men det är viktigt att rationaliseringskraven inte blir så starka i framtiden att de hotar servicen i glesbygden. En lantbrevbäringslinje får t. ex. inte ersättas med en lokal brev-bäring med mindre än att ett nytt postkontor inrättas.

Jag vill också å centerns vägnar understryka att glesbygdens postkontor och lantbrevbäringslinjer kompletterar en bristfällig affärsservice genom att möjliggöra postorderföretagens sändningar till kunder i glesbygden. Detta behov är inte lika markant i städer och större tätorter med rikt varierad kommersiell service.

Herr talman! Även om jag här gett uttryck för en viss kritik mot utskottets förslag, så respekterar jag den träffade kompromissen, och jag har därför inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr GUSTAFSSON i Säfle (c):

Herr talmän! I propositionen 1975/76:167 föreslår regeringen en ny organisation inom postverket. I propositionen föreslås bl. a. tillskapandet av en ny Örebroregion, som skall omfatta huvuddelarna av Uppsala och Västmanlands län, vidare Södermanlands, Örebro och Värmlands län samt att Dals-Eds, Bengtsfors och Åmåls kommuner i Älvsborgs län förs till Örebroregionen.

Utvecklingen under de senare decennierna har kännetecknats av en allt tydligare strävan efter stordrift inte enbart av tillverkande funktioner utan även av funktioner av administrativ karaktär. Denna strävan hos

företag, myndigheter och andra organisationer har lett till en koncentration av administrativa resurser till färre och större enheter och därmed regionindelningar omfattande allt större geografiska områden. Inom den offentliga sektorn står en sådan utveckling i uppenbar konflikt med de regionalpolitiska målsättningarna. Samhälleliga serviceinrättningar måste som glesbygdsutredningen framhåller i betänkandet Utbildning i glesbygder i högre grad än vad som varit fallet hittills kunna anpassas efter de lokala förutsättningarna, så att de på ett tillfredsställande sätt kan fylla sina funktioner under mycket skiftande villkor. Organisatoriska förändringar, som innebär att kraven på befolkningsunderlag stegvis ökar, undergräver förutsättningarna för att skapa eller bibehålla ett likartat serviceutbud i regionala centra. Kraven på ett stegvis ökat befolkningsunderlag för olika servicefunktioner måste brytas. Det är nödvändigt att statsmakernas regionalpolitiska målsättningar, som bl. a. konkretiserats i den av riksdagen antagna planen för utveckling av den regionala strukturen, först och främst följs upp inom den offentliga sektorn på ett sådant sätt att inte agerandet inom skilda sektorer står i motsatsförhållande till de uppställda målen. Ett beaktande av t. ex. individernas kostnader och tidsförluster för att nå olika serviceenheter skulle också ge ett annat perspektiv på de sektorsekonomiska fördelar som stordrift och koncentration bedöms medföra.

För att skapa bättre förutsättningar för samordning mellan sektorsplanerade organ och de regionalpolitiskt ansvariga myndigheterna föreslår länsberedningen bildandet av s. k. samverkansområden. Det framhålls härvid att samverkansområden skall uppfattas som ett alternativ till en sammanläggning av länen till större enheter och göra det möjligt att inskränka justeringar av länsgränserna till ett minimum. Värmlands och Örebro län föreslås bilda ett område. Länsberedningen motiverar denna indelning med att Värmlands län enbart i några enstaka fall – av de regionbildningar som beredningen ansett relevanta – ingår tillsammans med övriga Vänerlän och Göteborgs och Bohus län. Jag förmodar att detta synsätt varit vägledande vid upprättande av det förslag till postal regionindelning som vi nu har att besluta om. Jag vill framhålla att det mellan Vänerlänens etablerade samarbetet – grundat på intressegemenskap och frivillighet – efter hand har fördjupats och funnit olika nya former. Vänerbäckenet utgör en grund för gemensam planering och skapar en stark intressegemenskap mellan länen runt Väneren. Länsstyrelsen i Värmlands län har starkt betonat att landets naturliga inriktning mot sydväst alltid måste beaktas vid regionala indelningar av landet för att länets förutsättningar effektivt skall kunna utnyttjas. Älvsborgs läns inriktning mot sydväst är en självklarhet.

Herr talman! Med hänsyn till den långt framskridna tiden ber jag att med det anförda få yrka bifall till reservationen av herr Magnusson i Kristinehamn, vilket innebär att Värmlands län, Åmåls, Bengtsfors och Dals-Eds kommuner liksom hittills kommer att tillhöra Göteborgsregionen.

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

Herr CARLSTRÖM (fp):

Herr talman! I regeringens proposition nr 167, som avser ny organisation för postverket, har riksdagsmän ur fyra partier i Kronobergs och Blekinge län motionerat om att Kronobergs län även fortsättningsvis i postalt hänseende skall tillhöra södra regionen med Malmö som regionhuvudort. Enligt propositionen skall nämligen Kronobergs län flyttas över till Linköpingsregionen. Anledningen till det förslaget har icke kunnat utläsas ur vare sig propositionen eller trafikutskottets betänkande nr 26. Överflyttningen är så mycket mera förvånande som föredragande statsrådet uttryckt att val av regionorter har skett med hänsyn till resvägar och restidsavstånd. Det beaktansvärda och kloka argumentet är icke tillämpligt vad gäller Kronobergs län, eftersom restiden mellan exempelvis Växjö och Linköping är längre än mellan Växjö och Malmö.

Vidare säger statsrådet i propositionen att man strävat efter att försöka skapa regioner som så långt möjligt är storleksmässigt jämbördiga. Denna fina tanke är givetvis en praktisk omöjlighet att förverkliga, vilket också framgår av den spännvidd som markeras av antalet hushåll inom de olika regionerna, för Stockholms region omfattande Stockholms län och Gotlands län 760 000 hushåll mot Bodens region omfattande Norrbottens län och Västerbottens län 200 000 hushåll.

Så säger statsrådet också att man bör eftersträva följsamhet i förhållande till landets administrativa indelning, dvs. länsindelning. Inte heller på den punkten har man varit konsekvent eftersom delar av Kronobergs län tillförts Malmöregionen. Jag kritiserar inte detta senare förslag, jag bara konstaterar att det saknas konsekvens i handlandet.

Trafikutskottet har inte kommenterat motion nr 2426, som är numret på vår gemensamma motion, utan nöjt sig med att helt kallt hemställa om avslag på motionen. Möjligen beror tystnaden på att man saknar skäl för avstyrkandet, men när utskottet i sin skrivning på ett annat ställe påpekar att erforderliga åtgärder bör om möjligt genomföras i samförstånd med vederbörande kommunala myndigheter, så låter det falskt åtminstone i vad gäller Kronobergs län. Här har nämligen länsstyrelserna i både Blekinge län och Kronobergs län, ävensom Malmöhus län, förordat att Kronobergs län skall vara kvar i Malmöregionen. Det önskemålet från våra högsta regionala beslutande organ har man helt ignorerat.

Vad en flyttning postalt sett från Malmöregionen till Linköpingsregionen utav större delen av Kronobergs län för med sig i ekonomiskt avseende för statsverket har inte redovisats, inte heller vilka konsekvenser detta skulle få för de tjänstemän som möjligen behöver förflyttas.

Jag har, herr talman, inte velat försitta chansen att i kammaren nämna de motsägande argumenten såväl i propositionen som i utskottsbetänkandet. Det kan vara bra att det jag påtalat finns i kammarens protokoll. Vår motion är verkligen allvarligt menad och motiverad. Men då jag förstår att det inte är till någon nytta att mot ett enigt utskott yrka bifall till motion nr 2426, skall jag avstå från detta och har således intet yrkande.

I detta anförande instämde herr Johansson i Växjö (c).

Herr ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag vill något kommentera de två senaste inläggen.

Jag är medveten om att det har väckts motioner om vissa förändringar, vilka motioner kan sägas vara mer eller mindre lokalt betonade, då de tar hänsyn till lokala önskemål. Men trafikutskottet har ju måst skaffa sig en helhetsbild av organisationsförslaget, och det grundläggande i förslaget är en mycket omfattande delegering av beslutsfattandet. För personalen innebär detta ett ökat medinflytande, en större samhörighet men också ett större ansvar för verksamheten, bl. a. beträffande servicen gentemot allmänheten och även när det gäller de ekonomiska delarna. Skall man, som nu föreslås, kräva ett resultatansvar av bl. a. regionförvaltningen, måste den geografiskt anpassas så, att personalen kan ta ett ansvar såväl för kostnader som för intäkter. Då måste man bl. a. följa brevområdesindelningen. Det är dessa grundläggande förutsättningar som måste gälla, om man inte skall motverka de syften som man vill uppnå med det här organisationsförslaget, nämligen en långtgående delegering, ett ökat regionalt och lokalt ansvarstagande samt ett ökat medinflytande.

Utskottet skriver ju också att i och med att vi slår fast att det skall finnas åtta permanenta regioner får regeringen i uppdrag att tillsammans med postverket göra de gränsjusteringar som kan bli erforderliga i detta sammanhang.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Kristinehamn, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 1 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Kristinehamn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 257
Nej - 27
Avstår - 6

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Ny organisation för
postverket*

Torsdagen den
20 maj 1976

*Meddelande om
fråga*

Mom. 2-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 11 Föredrogs

Trafikutskottets betänkande

1975/76:27 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkande

1975/76:64 med anledning av propositionen 1975/76:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde jämte motion

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av det på föredragningslistan återstående ärendet till morgondagens sammanträde.

§ 12 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle utbildningsutskottets betänkanden nr 30, 32 och 34 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 13 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 20 maj

1975/76:381 av herr *Stjernström* (c) till herr kommunikationsministern om medel till fortsatt upprustning av väg 989:

Kommunikationsministern har i skrivelse till Strömsunds kommun meddelat kommunen att departementet i diskussioner med vägverket och AMS föreslagit att den fortsatta förbättringen av väg 989 skulle ske med medel från anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder för 1977.

I skrivelsen hävdar kommunikationsministern bl. a.: "En förutsättning för att dessa medel kan tilldelas väg 989 är att Riksdagen godkänner regeringens förslag i årets budgetproposition och att anslaget tas upp till ett belopp om 200 milj. kr. Som bekant har de borgerliga partierna i Riksdagen yrkat avslag, innebärande att inga pengar ges anslaget. I stället föreslås att motsvarande belopp skall fördelas på Vägverkets ordinarie byggnads- och driftanslag. Enligt regeringens uppfattning äventyrar dock detta avslagsyrkande såväl sysselsättningen i skogslänen som genomförandet av viktiga vägupprustningar."

Riksdagens beslut byggde på trafikutskottets betänkande 1975/76:11, där det framhölls att projekt som redan påbörjats med anlitande av beredskapsmedel bör fullföljas. I utskottets betänkande erinrades också om att regeringen fått rätt att utnyttja den i årets budgetproposition begärda finansfullmakten. Enligt utskottets mening föreligger från sysselsättningssynpunkt en sådan situation att medel härav nu bör ställas till förfogande för vägarbeten bl. a. i skogslänen, framhålls det i betänkandet. Riksdagens beslut innebär sålunda att medel ställts till förfogande bl. a. för upprustning av väg 989.

Är statsrådet beredd att i enlighet med de riktlinjer som riksdagen uttalat ställa medel till förfogande så att bl. a. väg 989 kan färdigställas?

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 23.55.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 133

Torsdagen den
20 maj 1976

*Meddelande om
fråga*